

5

EDUCACIÓ

RESUM

El conjunt de les dades analitzades ajuden a descriure el sistema educatiu no universitari des de la perspectiva de l'escolarització, els recursos i els resultats al llarg del període 2011-2017. Les dades apunten una lleu recuperació del nivell formatiu de la població jove de les Balears, i es detecta una presència més alta dels estudis superiors entre la població major de 25 anys (aquest indicador es correspon amb una lleu millora de l'indicador d'esperança de vida escolar). Mentrestant, hi continua havent un alt percentatge de joves de 18 a 24 anys que no ha completat el nivell d'educació secundària de segona etapa i no continua cap tipus d'educació-formació. Aquest indicador se suma a les baixes taxes d'escolarització entre els 17 i 18 anys, l'alt percentatge d'alumnat estranger, les baixes taxes d'adoneïtat o l'alt percentatge d'alumnat repetidor.

Tots aquests indicadors mostren un escenari que pot augmentar el risc dels sectors d'alumnat més vulnerable i, per tant, justifiquen la necessitat de mantenir i reforçar les mesures preventives destinades a reduir l'abandonament escolar primerenc, augmentar l'escolarització postobligatòria i, des de les etapes de primària i secundària obligatòria, ajudar a millorar el rendiment dels estudiants.

Al llarg del període 2011-2017, s'ha consolidat el sistema universitari a les Illes Balears, format per la Universitat de les Illes Balears (UIB), els centres adscrits i el Centre d'Educació Superior Alberta Giménez, complementat amb les dues universitats no presencials (UNED i UOC) malgrat les reduccions pressupostàries coincidents amb la crisi.

La Universitat de les Illes Balears és el centre de referència del sistema, l'únic amb capacitat investigadora i important oferta en tots els nivells (grau i post-grau). Té una àmplia oferta d'estudis de grau i una acreditada capacitat de formació avançada mitjançant estudis de postgrau (màsters i doctorats). La capacitat investigadora la posiciona entre les primeres universitats de l'Estat. Quant a les universitats no presencials, la UOC es configura com la universitat per a l'ampliació d'estudis per part dels titulats universitaris. D'altra banda, la UNED manté el perfil d'universitat de formació generalista i té a les Illes una gran oferta d'estudis que no requereixen experimentació, especialment de la branca de ciències socials i jurídiques.

5.1.

EL SISTEMA EDUCATIU NO
UNIVERSITARI DE LES ILLES
BALEARS

El sistema educatiu no universitari de les Illes Balears té una sèrie de trets característics que focalitzen l'interès de la recerca i el disseny d'estratègies de millora tant des de l'àmbit acadèmic com des del professional. Aquest informe disposa d'una breu introducció al marc normatiu, així com una lectura i valoració d'alguns dels principals indicadors educatius referits al període de temps comprès entre el 2011 i el 2017, encara que en algun cas remetrem a dades d'anys anteriors. Des d'una perspectiva evolutiva i comparada, analitzam les particularitats que ens diferencien del conjunt de l'Estat i, alhora, d'altres que ens identifiquen amb els assoliments i els reptes del sistema educatiu espanyol.

L'aprovació de la LOMQE (Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa) ha estat l'esdeveniment més significatiu del període de temps analitzat. Els canvis més rellevants que suposa la nova llei són els següents.

L'educació secundària obligatòria passa a estructurar-se en un primer cicle amb tres cursos acadèmics i un segon cicle (el quart

curs) que adquireix un caràcter propedèutic, ja que condiona l'itinerari postobligatori i orienta l'alumne al batxillerat o a la formació professional. A més, durant el primer cicle apareixen els programes de millora de l'aprenentatge i del rendiment (PMAR) que substitueixen els antics programes de diversificació curricular.

A la formació professional es donen dues novetats principals. En primer lloc, els programes de qualificació professional inicial (QPPI) són substituïts pels cicles de formació professional bàsica, de dos anys de durada i destinats als alumnes d'entre 15 i 17 anys que l'equip docent considera que no podran superar l'ESO. El títol professional bàsic d'aquests cicles dona accés als estudis de formació professional de grau mitjà. En segon lloc, la formació professional dual preveu un conjunt d'accions i iniciatives formatives que, en corresponsabilitat amb les empreses, tenen per objecte la qualificació professional de les persones i harmonitzen els processos d'ensenyament i aprenentatge entre els centres educatius i els centres de treball.

Altres mesures que presenta la nova llei són les proves d'avaluació final per obtenir el títol de graduat en ESO i el títol de batxillerat (proves externes dissenyades pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport¹²; la pèrdua de competències per part dels consells escolars, que passen a ser assumides per la direcció dels centres; la recuperació de la validesa acadèmica de l'assignatura de religió i

12. Les proves d'avaluació de caràcter orientatiu a l'educació primària.

l'impuls de l'educació plurilingüe¹³.

El canvi de legislatura autonòmica (juliol de 2015) va suposar una sèrie d'accions relacionades amb la LOMQE. En primer lloc, la declaració institucional en contra, la sol·licitud d'un debat al Senat i la participació a la Conferència Sectorial d'Educació per sol·licitar la paralització del calendari d'aplicació. En segon lloc, l'elaboració dels nous currículums per als nivells de primària, secundària i batxillerat a través d'un procés participatiu amb les entitats representatives de la comunitat educativa i posterior tramesa a la Mesa Sectorial d'Educació i al Consell Escolar per negociar-los. En tercer lloc, la suspensió de la convocatòria de les noves avaluacions que preveia la LOMQE a tercer i sisè d'educació primària amb la finalitat de detectar dificultats d'aprenentatge de manera primerenca i activar programes de suport educatiu. A les Illes Balears es va decidir, juntament amb la suspensió, la creació d'una comissió per validar els resultats de les avaluacions individuals i internes que cada any fan tots els centres. L'establiment d'un model propi de les Illes Balears d'avaluació externa amb caràcter diagnòstic, es comença a aplicar el curs 2016/2017, a una mostra representativa de l'alumnat de sisè curs d'educació primària. Aquesta prova és competència de l'Administració educativa autonòmica i té com a finalitat conèixer el nivell d'assoliment de les competències bàsiques de l'alumnat quan acaba els estudis de primària i, a partir dels

13. En relació amb l'àmbit lingüístic, a les Balears el Decret 15/2013 regulava el tractament integral de les llengües (TIL) als centres docents no universitaris de les Illes Balears. Aquest decret, que proposava una regulació de l'ús de les llengües (català, castellà i anglès), va ser derogat l'any 2016.

resultats, definir estratègies de millora. Aquestes proves complementen l'avaluació continuada que fan els mateixos centres educatius (IAQSE, 2018a).

Pel que fa a les darreres dades d'escolarització als ensenyaments de règim general, el total d'alumnes matriculats el curs 2016/2017 és de 180.138, 5.180 alumnes més que el curs 2011/2012. Aquest increment de la matrícula durant aquest curs es concentra principalment als nivells de primària (amb 4.634 alumnes més) i a ESO (amb un augment de 3.003 alumnes). L'alumnat de batxillerat, incloent els estudiants que cursen estudis a distància, assoleix la quantitat de 12.807 alumnes (509 menys que el curs 2011/12). L'alumnat de cicles formatius de grau mitjà (presencial i a distància) representa un total de 7.107 alumnes (569 més que el curs 2011/12); als cicles formatius de grau superior l'alumnat arriba a un total 5.056 alumnes (1.064 alumnes més que al curs 2011/12).

Mentrestant, l'escolarització als nivells d'infantil es redueix en 1.019 places. La disminució del nombre d'infants de 0 a 4 anys entre el 2011 i el 2016 (d'una població de 59.618 infants es passa a 54.086) és el factor que determina aquesta baixada, ja que les taxes no han variat gaire, tot i que se situen a nivells inferiors que al conjunt de l'Estat. (Vegeu el quadre III-35).

A Espanya, el nombre mitjà d'anys d'escolaritat a educació infantil és de 4 anys al curs 2015/2016 (3,4 el curs 2005/06). A les Balears en aquest mateix període de temps (2005-2016) ha passat de 3,2 a 3,3 anys (MEC, 2017b).

L'alta escolarització als 4 i 5 anys situa Espanya entre els països amb les taxes d'escolarització més elevades en educació infantil. Als 3 anys, l'escolarització és gairebé total, arriba a un 95% i se situa al nivell de països com Suècia, Itàlia, Alemanya, Noruega, França i el Regne Unit. Igualment, la taxa neta d'escolarització als 2 anys a Espanya (amb un 55%) supera la mitjana de l'OCDE (39%) i de la UE-22 (35%) (INEE, 2017). Aquesta taxa a les Balears és inferior a la mitjana l'estatal, tot i que s'ha experimentat un increment de 8,4 punts: entre els cursos 2005/06 i 2015/16 s'ha passat d'un 15,8% a un 24,5% (MEC, 2017b).

La supressió dels programes de qualificació professional inicial i el començament dels nous cicles formatius de formació bàsica és una altra de les novetats de la LOMQE. La formació professional bàsica (FPB) es planteja com un itinerari alternatiu de dos anys de durada que permet als estudiants d'ensenyament secundari inferior assolir una titulació de formació professional mitjana, la qual cosa es considera una mesura orientada a la prevenció de l'abandonament escolar (CES, 2017). La matrícula dels programes de qualificació professional inicial a les Balears creix en els darrers cursos de vigència (entre 2011 i 2014), i arriba a acollir 2.413 estudiants durant el curs 2013/2014. Al curs 2014/2015 aquesta modalitat només comptabilitza 723 places, que se sumen a les 982 noves places dels programes de formació professional bàsica. A partir del curs 2015/2016 l'oferta es limita exclusivament a formació professional bàsica, que acull un total de 1.738 alumnes, una oferta que s'incrementa al curs següent (2016/2017) i arriba als 1.889 alumnes.

QUADRE III-35. ALUMNAT MATRICULAT EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL PER NIVELLS EDUCATIUS (2011-2017)						
	Curs 2011/2012	Curs 2012/2013	Curs 2013/2014	Curs 2014/2015	Curs 2015/2016	Curs 2016/2017
Total	174.958	176.402	177.262	177.767	178.055	180.138
Educ. infantil - primer cicle	7.619	7.681	7.707	6.198	5.530	6.600
Educ. infantil - segon cicle	34.453	34.170	33.951	33.123	32.623	31.897
Educ. primària	65.641	66.497	67.255	69.004	69.645	70.275
Educació especial	611	634	644	637	636	721
ESO	40.675	41.123	41.434	42.474	43.084	43.678
Batxillerat (1)	12.088	11.954	11.355	11.801	11.966	12.037
Batxillerat a distància	1.228	1.017	820	774	689	770
CF FP bàsica				982	1.738	1.889
CF FP grau mitjà (1)	6.125	6.287	6.427	6.384	6.423	6.463
CF FP grau superior (1)	3.635	3.607	3.782	4.043	4.023	4.240
CF FP grau mitjà a distància	413	559	749	748	746	644
CF FP grau superior a distància	357	649	725	734	848	816
Programes de qualificació professional inicial (2)	2.113	2.224	2.413	723	0	0
Altres programes formatius				142	104	108

Font: Estadística dels ensenyaments no universitaris. Ensenyaments no universitaris. Alumnat matriculat. Subdirecció General d'Estadística i Estudis del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

Les dades referides a l'escolarització en els ensenyaments de règim especial mostren un augment de la matrícula al llarg dels darrers anys que es concentra principalment als ensenyaments d'idiomes. El nivell d'ensenyament intermedi d'idiomes aglutina la major part de l'alumnat: 12.089 alumnes que es distribueixen en cursos d'anglès (36,42%), alemany (16,44%), català (11,00%), espanyol per a estrangers (10,83%), àrab (9,79%), xinès (9,92%), francès (3,01%), italià (1,60%) i rus (0,98%). Un 63,9% de l'alumnat d'aquests estudis són dones: 54,6% als estudis de música, 87,7 a dansa, 63,6 a art dramàtic i 64,7 als estudis d'idiomes. Només als ensenyaments esportius hi ha més homes que dones: un 85,8% dels estudiants. (Vegeu el quadre III-36).

En una societat com les Balears, basada en l'economia turística, l'educació d'adults i l'educació a distància tenen especial rellevància per facilitar la continuació dels estudis a les persones que els han abandonat per incorporar-se al mercat laboral. Pel que fa al detall de les dades, el nombre d'alumnes en l'educació d'adults de caràcter formal ha baixat en els darrers cursos i ha passat de 13.247 alumnes en el curs 2011/12 als 6.793 alumnes del curs 2015/16. Dins aquest tipus d'educació d'adults, l'educació secundària per a persones adultes i la preparació per a la prova d'accés a la universitat són les categories més importants. Aquestes també han experimentat descensos, però no amb la mateixa intensitat.

En canvi, l'educació d'adults de caràcter no formal ha augmentat en el mateix període, tot i que no prou com per afirmar que s'ha produït un transvasament entre l'educació de caire formal i la no formal. En concret, la no formal ha passat de 4.123 alumnes el curs 2011/12 a 6.887 alumnes el curs 2015/16. També es disposa d'informació sobre l'educació a distància, que ha baixat en l'àmbit de batxillerat, de 1.228 alumnes el curs 2011/12 fins a 689 alumnes el curs 2015/16. A l'àmbit dels cicles formatius s'ha pujat i, de fet, s'ha doblat: de 770 a 1.594 alumnes en el mateix període. (Vegeu el quadre III-37).

Un element distintiu de les Balears – comparat amb la resta de les comunitats autònomes – és la importància de l'alumnat estranger. En termes relatius, les Balears són el territori amb el nombre més elevat d'alumnat estranger, amb 13,7 alumnes de cada 100, tot just per davant d'autonomies com La Rioja (13,1), Catalunya (12,4) i Aragó (12,2). A més, les Illes se situen quatre punts per damunt de la mitjana estatal (8,4 alumnes de cada 100). Per etapes educatives, les Balears són la segona comunitat a l'educació infantil (13,6 alumnes de cada 100), per darrere de La Rioja (13,8) i just davant de Catalunya (13,5). A l'educació primària (14,6) i a la secundària (14,1), l'arxipèlag ocupa la primera posició, tot ocupant el segon lloc La Rioja en ambdues categories. Pel que fa al batxillerat, les Balears té també la major ràtio (10,6), però en aquest cas cal assenyalar que els valors són sensiblement més baixos que en les altres categories. Aquests valors més baixos de l'alumnat estranger en el batxillerat aporta informació sobre

les trajectòries educatives, el rendiment acadèmic i l'esperança de vida escolar d'aquest col·lectiu.

Pel que fa als cicles formatius, la pauta és diferent a les altres categories. En el cas de la formació professional bàsica, que ha substituït els antics programes de qualificació professional inicial, els primers llocs els ocupen La Rioja (30,4 alumnes estrangers de cada 100), el País Basc (28,6 alumnes estrangers de cada 100) i Aragó (27,2 alumnes estrangers de cada 100). A partir de les dades, es detecta que en aquests territoris hi ha una important concentració-segregació de l'alumnat estranger en aquests tipus d'estudis. Les Balears (23,6) ocupen la cinquena posició. En el cas dels cicles formatius de grau mitjà, a les primeres posicions trobam Catalunya (15,5), Aragó (13,5) i Madrid (13,3). Les Balears (10,8) ocupen la cinquena posició empatada amb el País Valencià i Múrcia. En el cas dels cicles formatius de grau superior, Madrid (8,2) i Catalunya (8,1) estan en els primers llocs. Les Balears (7,8) ocupen la tercera posició.

Analitzar la presència de l'alumnat estranger als cicles formatius és important, ja que aquests estudis se solen considerar com una via potencial més específica d'inserció laboral en el mercat de treball. Però en el cas de les Balears això s'emmarca en un debat sobre la manca de demanda de titulacions per a la incorporació a determinats segments del mercat de treball turístic (anomenats, de fet, segments de mà d'obra no qualificada). (Vegeu el quadre III-38).

QUADRE III-36. ALUMNAT MATRICULAT EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM ESPECIAL ENSENYAMENT (2011-2017)

	Curs 2016/2017	Curs 2015/2016	Curs 2014/2015	Curs 2013/2014	Curs 2012/2013	Curs 2011/2012
Total ensenyaments de règim especial	25.663	17.931	21.737	19.845	14.446	13.412
Total ensenyaments d'arts plàstiques i disseny	279	269	271	288	265	165
CFGM arts plàstiques i disseny	82	82	66	75	73	65
CFGS arts plàstiques i disseny	197	187	205	213	192	100
Total ensenyaments de Música	1.753	1.601	1.655	1.571	1.571	1.650
Ensenyaments elementals de música	1.036	1.061	955	872	877	905
Ensenyaments professionals de música	545	540	565	554	528	532
Ensenyaments superiors de música	172	-	135	145	166	213
Total ensenyaments de dansa	286	279	260	227	244	236
Ensenyaments elementals de dansa	176	172	171	141	142	139
Ensenyaments professionals de dansa	110	107	89	86	102	97
Total ensenyaments d'art dramàtic	77	71	67	73	76	81
Total ensenyaments d'idiomes	23.077	15.396	19.185	17.433	12.031	10.988
Ensenyament d'idiomes nivell bàsic	4.875	5.688	6.759	6.480	4.690	4.222
Ensenyament d'idiomes nivell intermedi	15.412	4.746	6.169	5.579	3.226	3.118
Ensenyament d'idiomes nivell avançat	1.945	3.129	3.774	3.071	1.947	1.855
Ensenyament d'idiomes nivell C1	713	667	737	585	534	385
Ensenyament d'idiomes nivell C2	132	183	191	177	202	158
Ensenyament d'idiomes nivell bàsic a distància	-	349	579	660	594	498
Ensenyament d'idiomes nivell intermedi a distància	-	634	976	881	838	752
Total ensenyaments esportius (grau mitjà)	191	315	299	253	259	292

Font: Estadística dels ensenyaments no universitaris. Subdirecció General d'Estadística i Estudis del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

QUADRE III-37. ALUMNAT MATRICULAT EN EDUCACIÓ D'ADULTS I EN EDUCACIÓ A DISTÀNCIA PER ENSENYAMENT (2011-2017)						
	Curs 2015/2016	Curs 2014/2015	Curs 2013/2014	Curs 2012/2013	Curs 2011/2012	
Ensenyaments inicials	6.793	8.586	11.197	11.535	13.247	
Inicials I	0	607	630	658	717	
Inicials II	0	558	546	441	345	
Educació secundària per a persones adultes (1)	5.000	5.695	5.778	5.576	6.193	
Prepara. proves lliures batxillerat	0	0	0	0	0	
Preparació proves lliures tècnic LOE (cicles grau mitjà)	35	0	s.d.	s.d.	s.d.	
Preparació proves lliures tècnic LOE (cicles grau superior)	s.d.	0	s.d.	s.d.	s.d.	
Preparació prova accés a la universitat	779	655	665	802	896	
Preparació prova d'accés a cicles de grau mitjà	23	17	52	36	55	
Preparació prova de accés a cicles de grau superior	991	1.054	1.149	1.143	1.027	
Total	6.887	7.318	7.008	6.281	4.123	
Llengua per a immigrants (2)	2.887	2.519	2.377	2.879	4.014	
Llengües estrangeres	2.424	3.092	s.d.	s.d.	s.d.	
Ensenyaments tecniprofessionals	0	0	0	0	0	
Altres educacions d'adults associades a la 1a etapa de l'educació secundària	s.d.	0	s.d.	s.d.	s.d.	
Altres cursos	1.576	1.707	s.d.	s.d.	s.d.	
Batxillerat	689	774	820	1.017	1.228	
Cicles formatius FP	1.594	1.482	1.474	1.208	770	
Grau mitjà	746	748	749	559	413	
Grau superior	848	734	725	649	357	

Font: Elaboració pròpia Equip CES-UIB a partir de Las cifras de la educación en España, Ministerio d'Educación i Ciència.

(1) S'hi inclouen alumnes de llengua castellana i de llengua catalana.

QUADRE III-38. PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL NO UNIVERSITARIS PER NIVELLS,
TITULARITAT DELS CENTRES I COMUNITATS AUTÒNOMES

	Total (1)	E. infantil	E. primària	ESO	Batxillerats (2)	Cicles formatius FP bàsica	Cicles formatius FP - Grau mitjà (2)	Cicles formatius FP - Grau superior (2)	PQPI	Altres programes formatius
Total centres	8,4	8,2	8,7	9,1	6,7	17,1	8,9	5,2	10,7	8,9
Andalusia	5,1	4,9	5,2	5,9	4,4	8,1	3,5	2,2	-	2,4
Aragó	12,2	11,9	13,2	12,6	7,7	27,2	13,5	6,2	-	31,0
Astúries	3,9	2,5	3,4	6,0	3,3	17,3	4,8	2,0	-	-
Illes Balears	13,7	13,6	14,6	14,1	10,6	23,6	10,8	7,8	-	13,5
Illes Canàries	6,5	6,5	6,6	7,6	6,1	9,0	4,3	3,5	-	6,5
Cantàbria	5,4	4,4	4,5	6,7	4,9	17,3	8,1	5,0	-	20,4
Castella i Lleó	6,2	5,2	6,3	7,2	4,4	20,0	7,0	3,6	-	-
Castella-la Manxa	7,1	4,1	8,2	8,8	5,9	15,6	5,9	3,6	-	7,8
Catalunya	12,4	13,5	12,5	12,5	9,5	-	15,5	8,1	-	-
Comunitat Valenciana	10,0	8,5	10,1	11,5	9,4	18,1	10,8	6,8	-	-
Extremadura	2,9	2,3	3,3	3,3	2,3	6,6	2,7	1,6	-	3,2
Galícia	2,6	1,5	2,6	3,5	2,4	9,8	3,0	2,0	-	2,4
Madrid	10,9	10,4	11,1	11,0	9,1	24,4	13,3	8,2	-	28,3
Múrcia	12,0	13,2	11,7	12,7	9,8	21,1	10,8	6,3	7,1	24,4
Navarra	7,3	4,8	7,8	9,6	5,0	20,0	7,8	4,4	10,9	36,1
País Basc	7,0	7,0	6,6	6,9	5,1	28,6	9,6	5,7	-	21,1
La Rioja	13,1	13,8	14,1	13,1	6,6	30,4	12,4	6,7	-	46,2
Ceuta	4,2	4,9	4,8	3,1	3,3	5,1	2,4	4,6	-	-
Melilla	10,3	11,6	12,6	7,6	5,6	13,8	8,5	3,9	-	16,7

continua

QUADRE III-38. PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL NO UNIVERSITARIS PER NIVELLS, TITULARIAT DELS CENTRES I COMUNITATS AUTÒNOMES

	Total (1)	E. infantil	E. primària	ESO	Batxillerats (2)	Cicles formatius FP bàsica	Cicles formatius FP - Grau mitjà (2)	Cicles formatius FP - Grau superior (2)	PQPI	Altres programes formatius
Centres públics	10,0	10,5	10,5	10,6	7,4	16,7	9,3	5,4	16,8	8,4
Andalusia	5,7	5,8	5,8	6,6	4,4	8,6	3,8	2,3	-	2,4
Aragó	14,4	14,7	16,1	14,7	9,0	28,9	13,3	6,4	-	27,2
Astúries	4,4	3,0	4,3	6,5	4,0	17,3	4,4	2,0	-	-
Illes Balears	16,0	16,2	17,1	16,9	12,3	24,9	11,6	8,1	-	-
Illes Canàries	7,2	8,0	7,5	8,3	6,4	9,1	4,3	3,4	-	6,7
Cantàbria	5,4	4,7	4,7	6,9	5,4	11,8	6,3	4,5	-	20,2
Castella i Lleó	7,3	6,5	7,8	8,5	5,0	21,2	7,3	3,9	-	-
Castella-la Manxa	7,9	4,8	9,4	9,6	6,3	16,2	6,4	3,8	-	8,8
Catalunya	15,2	17,0	15,3	15,4	11,3	-	17,4	8,9	-	-
Comunitat Valenciana	12,3	11,9	12,7	13,8	10,6	18,5	11,0	7,0	-	-
Extremadura	3,3	2,7	3,8	3,8	2,5	6,6	2,7	1,6	-	3,5
Galícia	2,9	1,7	3,0	3,8	2,7	9,8	2,8	2,1	-	2,4
Madrid	14,8	15,5	15,9	14,1	11,8	26,2	14,3	9,2	-	30,6
Múrcia	14,9	17,6	15,0	16,0	10,6	22,2	12,0	6,8	-	33,3
Navarra	9,5	6,8	10,7	12,3	6,1	21,4	7,6	4,5	16,8	14,3
País Basc	9,5	10,8	9,8	8,5	6,8	27,7	9,5	6,2	-	-
La Rioja	15,8	17,9	18,0	15,8	7,9	31,1	12,7	6,5	-	46,2
Ceuta	5,2	6,4	6,2	4,2	3,4	5,4	2,4	4,6	-	-
Melilla	12,1	15,3	15,6	8,5	5,8	13,8	8,5	3,9	-	-

continua

QUADRE III-38. PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL NO UNIVERSITARIS PER NIVELLS,
TITULARIAT DELS CENTRES I COMUNITATS AUTÒNOMES

	Total (1)	E. infantil	E. primària	ESO	Batxillerats (2)	Cicles formatius FP bàsica	Cicles formatius FP - Grau mitjà (2)	Cicles formatius FP - Grau superior (2)	PQPI	Altres programes formatius
Centres privats	5,2	4,2	4,8	6,3	4,4	18,3	7,6	4,7	4,6	10,0
Andalusia	3,3	3,0	3,1	3,8	4,2	6,3	2,7	2,1	-	-
Aragó	7,4	6,8	6,7	8,5	3,2	23,1	13,8	5,6	-	40,1
Astúries	2,6	1,2	1,5	4,8	0,8	17,4	6,5	2,3	-	-
Illes Balears	9,6	9,1	10,4	9,6	6,4	17,4	6,3	6,1	-	19,2
Illes Canàries	4,3	3,3	4,1	5,3	4,9	4,6	3,5	4,3	-	-
Cantàbria	5,3	3,6	3,9	6,5	1,7	25,3	13,6	6,6	-	20,5
Castella i Lleó	3,8	2,7	3,3	4,9	1,9	17,6	6,2	2,5	-	-
Castella-la Manxa	3,6	2,0	3,6	5,8	1,8	10,4	3,2	1,1	-	-
Catalunya	7,1	6,8	6,8	7,8	6,0	-	9,4	6,4	-	-
Comunitat Valenciana	5,5	3,3	4,8	7,5	6,0	14,7	10,3	5,9	-	-
Extremadura	1,4	1,0	1,3	1,8	0,7	0,0	2,4	1,2	-	1,9
Galícia	1,8	1,0	1,6	2,7	0,8	9,9	4,1	1,8	-	-
Madrid	6,1	5,1	5,6	7,5	4,6	21,4	11,3	5,7	-	23,9
Múrcia	4,9	4,6	4,4	5,3	3,3	14,1	8,0	4,1	7,1	21,4
Navarra	3,4	0,7	2,8	5,5	2,8	17,2	8,2	3,8	4,3	37,5
País Basc	4,4	2,8	3,3	5,5	3,4	29,0	9,7	5,1	-	21,1
La Rioja	7,8	7,0	6,5	8,9	1,2	29,5	11,9	8,4	-	-
Ceuta	0,2	0,2	0,2	0,2	1,3	2,8	-	-	-	-
Melilla	0,9	0,7	1,2	0,4	0,0	-	-	-	-	-

Font: Las cifras de la educación en España, Ministerio d'Educació i Ciència.

(1) El total inclou també l'alumnat d'educació especial específica.

(2) Inclou l'alumnat estranger que cursa aquest ensenyament en els règims presencial i a distància.

El percentatge d'alumnat estranger en ensenyaments no universitaris a les Balears és una dada que també s'ha d'analitzar des d'una perspectiva diacrònica, i desglossar-la entre centres públics i privats (incloent aquí els privats concertats). L'anàlisi desagregada segons la titularitat del centre és important perquè es troben diferències significatives.

En el conjunt dels centres, el percentatge és més alt a les Balears que a l'Estat i ambdós percentatges descendeixen en paral·lel entre els cursos 2011/12 i 2015/16. En el període estudiat, aquesta diferència es manté al voltant dels cinc punts. Les Balears passen de tenir un 14,7% (2011/12) a un 13,7 (2015/16). A l'àmbit estatal, es passa d'un 9,5% (2011/12) a un 8,4% (2015/16). El tímid descens en el període estudiat es pot atribuir encara als efectes demogràfics de la crisi del 2008, que va comportar un descens general del nombre de persones immigrades, tot afectant també la quantitat d'alumnat estranger.

En el cas dels centres públics, les dades són més altes i el percentatge també ha descendit en paral·lel a l'Estat i a les Balears. La distància o diferència entre els nombres estatals i autonòmics al llarg del període es manté al voltant dels sis punts. I el descens en les dues escales és d'un punt i escaig. Les Balears passa de tenir un percentatge de 17,8% el curs 2011/12 a un 16,0% el 2015/16. I a l'àmbit estatal es passa d'un 11,4% (2011/12) a un 10,0% (2015/16).

En el cas dels centres privats, la diferència entre la quantitat estatal i l'autonòmica es manté al voltant dels quatre punts, amb

alguns matisos. L'element distintiu en els centres privats és el lleuger augment de la presència de l'alumnat estranger a les Balears, mentre que en el conjunt estatal es manté aquesta presència. Les Balears passen d'un 8,8% el curs 2011/12 a un 9,6% el curs 2015/16. A l'Estat es passa d'un 5,4% (curs 2011/12) a un 5,2% (curs 2015/16), fet que representa un descens molt tímid del 0,2%.

En el desglossament per etapes educatives de tots els centres, les diferències es mantenen similars i les Balears presenten percentatges més alts que els de la mitjana del conjunt de l'Estat. En l'etapa infantil els percentatges d'alumnat estranger han augmentat, tant a l'àmbit autonòmic com estatal, a diferència de les altres etapes educatives. A l'educació primària i al batxillerat els percentatges s'han mantingut. S'ha de fer especial esment a l'etapa de secundària (ESO), perquè és on la baixada és més accentuada: a les Balears es passa d'un 18,7% (curs 2011/12) a un 14,1% (curs 2015/16) i al conjunt d'Espanya es passa d'un 12,0% (curs 2011/12) a un 9,1% (curs 2015/16). Els cicles formatius de grau mitjà i grau superior experimenten lleugers descensos, tant a les Balears com al conjunt de l'Estat. (Vegeu el quadre III-39).

La presència de l'alumnat estranger, en termes absoluts, ha sofert canvis en la darrera dècada, tot havent-se de distingir clarament dues etapes: abans i després de la crisi econòmica i el seu impacte demogràfic. Del curs 2005/06 al curs 2010/11, l'alumnat estranger a les Balears va augmentar de 19.456 alumnes a 28.090 alumnes; mentre que al conjunt de l'Estat va pujar de 530.954 alumnes fins als 781.141 alumnes. En canvi, en

el període que va del curs 2010/11 al curs 2015/16, les dades a les Balears descendeixen de 28.090 alumnes a 26.273 alumnes; en canvi, a Espanya es passa de 781.141 alumnes a 716.736 alumnes. El descens del 2010/11 al 2015/16 és menor a les Balears (-6,5%) que a Espanya (-8,2%). En el conjunt del període analitzat l'augment d'alumnat és d'un 35% tant a les Balears com a Espanya. (Vegeu el quadre III-40).

Entre els cursos 2011/12 i 2016/17 la plantilla de docents dels ensenyaments de règim general ha augmentat en 765 professors, 346 corresponents als centres públics. Si bé al curs 2012/13, coincidint amb una retallada de la contractació, es comptabilitzen 669 professors menys que al curs anterior, entre 2014 i 2017 es produeix un augment anual: 514 professors més al curs 2016/17 i 354 al curs 2015/16. Progressivament es recuperen els nombres de professorat d'abans de les retallades, especialment a educació infantil i primària. Molts també es destinen a l'atenció a la diversitat. (Vegeu el quadre III-41).

En l'estudi de la mitjana d'alumnes per professor en equivalents a temps complet, podem veure que les Balears presenten ràtios inferiors a la mitjana estatal. Això és una dada positiva per a les Balears, ja que s'infereix que un menor nombre d'alumnes per professor hauria de redundar en una millor atenció a l'estudiant. Quan s'analitza el conjunt dels centres, la ràtio estatal ha augmentat lleugerament de 12,1 alumnes (curs 2011/12) a 12,5 alumnes (curs 2015/16). En el cas de les Balears, per al mateix període, l'augment ha estat només d'una dècima: d'11,3 (curs 2011/12) a 11,4 alumnes (curs 2015/16).

Quan s'estudien aquestes dades desglossades segons la titularitat del centre, es troben diferències entre els centres públics i els centres privats, ja que als centres privats hi ha les dades més altes. En el cas dels centres públics, a l'àmbit estatal, s'ha passat d'11,1 alumnes per professor (curs 2011/12) a 11,5 alumnes (curs 2015/16), un lleuger augment de quatre dècimes. A les Balears, en el mateix període s'ha passat de 10,2 alumnes a 10,4 alumnes, un petit augment de dues dècimes. En el cas dels centres privats, en el conjunt estatal gairebé s'ha mantingut (augment de només una dècima): de 15,2 alumnes (curs 2011/12) a 15,3 alumnes (curs 2015/16). El cas de les Balears és diferent, ja que en el període analitzat la ràtio alumne-professor ha baixat de 14,2 (curs 2011/12) a 13,7 (curs 2015/16).

Aquestes dades també es detallen per etapa educativa. En el cas de l'educació infantil, per al conjunt dels centres, a l'àmbit estatal ha descendit cinc dècimes, de 9,8 (curs 2011/12) a 9,3 (curs 2015/16). En canvi, a les Balears, per a tots els centres ha passat de 9,9 (curs 2011/12) a 10,1 (curs 2015/16), un augment de 0,2 dècimes. Quan s'estudien aquestes dades desagregades per titularitat del centre, tant a Espanya com a les Balears les ràtios són més altes als centres privats. En el cas dels centres públics, a escala estatal s'ha passat de 9,2 (curs 2011/12) a 8,8, mentre que a les Balears s'ha mantingut en 8,8 en el mateix període. En el cas dels centres privats d'educació infantil, a Espanya ha baixat de 10,6 (2011/12) a 10,0 (2015/16), mentre que a les Balears ha pujat lleugerament de 12,4 (2011/12) a 12,6 (2015/16).

QUADRE III-39. PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL NO UNIVERTSITARI A LES ILLES BALEARS PER NIVELLS I TITULARITAT DELS CENTRES (2011-2017)

	Total (1)	E. infantil	E. primària	ESO	Batxillerats (2)	Cicles formatius FP bàsica	Cicles formatius FP - Grau mitjà (2)	Cicles formatius FP - Grau superior (2)	PQPI	Altres programes formatius
2015/2016	Espanya 8,4	8,2	8,7	9,1	6,7	17,1	8,9	5,2	10,7	8,9
	Illes Balears 13,7	13,6	14,6	14,1	10,6	23,6	10,8	7,8	-	13,5
2014/2015	Espanya 8,6	8,2	8,5	9,8	6,7	18,0	8,9	5,0	16,5	32,8
	Illes Balears 14,1	14,0	14,3	15,3	11,0	29,7	12,1	7,9	27,1	20,4
2013/2014	Espanya 8,8	8,2	8,6	10,5	7,0	no existia	8,8	5,0	19,6	s.d.
	Illes Balears 14,4	13,8	14,2	16,7	10,6	no existia	12,9	8,2	26,7	s.d.
2012/2013	Espanya 9,1	7,9	9,1	11,3	6,9	no existia	9,5	5,5	20,8	s.d.
	Illes Balears 14,6	13,4	14,4	17,8	11,0	no existia	13,2	7,1	26,7	s.d.
2011/2012	Espanya 9,5	7,5	9,7	12,0	6,8	no existia	9,7	6,1	20,9	s.d.
	Illes Balears 14,7	11,9	14,9	18,7	10,9	no existia	12,4	8,2	27,9	s.d.
2015/2016	Espanya 10,0	10,5	10,5	10,6	7,4	16,7	9,3	5,4	16,8	8,4
	Illes Balears 16,0	16,2	17,1	16,9	12,3	24,9	11,6	8,1	s.d.	s.d.
2014/2015	Espanya 10,2	10,5	10,5	11,5	7,5	17,7	9,2	5,1	16,6	33,2
	Illes Balears 16,4	16,6	16,7	18,3	12,5	31,1	12,8	8,1	28,2	14,6
2013/2014	Espanya 10,5	10,6	10,7	12,5	7,8	no existia	9,1	5,1	19,5	s.d.
	Illes Balears 16,9	16,3	17,0	20,2	12,5	no existia	13,4	8,3	27,9	s.d.
2012/2013	Espanya 10,9	10,2	11,3	13,5	7,7	no existia	9,8	5,6	20,1	s.d.
	Illes Balears 17,4	15,9	17,8	22,0	12,6	no existia	13,7	7,2	26,1	s.d.
2011/2012	Espanya 11,4	9,6	12,1	14,4	7,6	no existia	9,9	6,2	20,3	s.d.
	Illes Balears 17,8	14,8	18,9	23,4	12,5	no existia	12,6	8,2	28,8	s.d.

continua

QUADRE III-39. PERCENTATGE D'ALUMNAT ESTRANGER EN ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL NO UNIVERSITARIS A LES ILLES BALEARS PER NIVELLS I TITULARITAT DELS CENTRES (2011-2017)

	Total (1)	E. infantil	E. primària	ESO	Batxillerats (2)	Cicles formatius FP bàsica	Cicles formatius FP - Grau mitjà (2)	Cicles formatius FP - Grau superior (2)	PQPI	Altres programes formatius
2015/2016										
Espanya	5,2	4,2	4,8	6,3	4,4	18,3	7,6	4,7	4,6	10,0
Illes Balears	9,6	9,1	10,4	9,6	6,4	17,4	6,3	6,1	-	19,2
2014/2015										
Espanya	5,1	4,0	4,5	6,5	4,3	19,3	7,9	4,7	16,1	31,8
Illes Balears	10,1	9,6	10,3	10,6	7,1	22,9	8,2	6,6	22,5	22,8
Centres privats										
2013/2014										
Espanya	5,1	3,8	4,4	6,7	4,5	s.d.	8,0	4,7	20,1	s.d.
Illes Balears	9,7	9,0	9,4	11,1	4,7	s.d.	10,0	7,3	22,3	s.d.
2012/2013										
Espanya	5,3	3,7	4,6	7,1	4,5	s.d.	8,6	5,3	23,6	s.d.
Illes Balears	9,4	8,6	8,6	11,2	6,4	s.d.	10,5	6,5	28,9	s.d.
2011/2012										
Espanya	5,4	3,6	4,8	7,5	4,3	no existia	9,0	5,7	22,9	s.d.
Illes Balears	8,8	6,6	8,3	11,2	6,3	no existia	11,1	8,4	24,6	s.d.

Font: Les dades de la educació en Espanya, Ministeri d'Educació i Ciència.

(1) El total inclou també l'alumnat d'educació especial específica.

(2) Inclou l'alumnat estranger que cursa aquest ensenyament en els règims presencial i a distància.

**QUADRE III-40. VARIACIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER EN ENSENYAMENTS NO UNIVERSITARIS
(EN TERMES ABSOLUTS)**

	2005/2006	2010/2011	"Var. %"	2015/2016	"Var. % 2015-2016/ 2010-2011"	"Var. % 2015-2016/ 2005-2006"
Espanya	530.954	781.141	47,12	716.736	-8,24	34,99
Illes Balears	19.456	28.090	44,38	26.273	-6,47	35,04

Font: Las cifras de la educación en España, Ministeri d'Educació i Ciència.

**QUADRE III-41. PROFESSORAT D'EE. DE RÈGIM GENERAL I EE. DE RÈGIM ESPECIAL PER
TITULARITAT DEL CENTRE (2011-2017)**

	Curs 2016/2017 (1)	Curs 2015/2016	Curs 2014/2015	Curs 2013/2014	Curs 2012/2013	Curs 2011/2012
Total centres	17.660	17.049	16.652	16.418	16.247	16.845
Règim general	17.005	16.478	16.038	15.842	15.700	16.240
Règim especial	655	571	614	576	547	605
Centres públics	12.400	11.886	11.532	11.494	11.385	12.054
Règim general	11.775	11.350	10.939	10.938	10.861	11.467
Règim especial	625	536	593	556	524	587
Centres privats	5.260	5.163	5.120	4.924	4.862	4.791
Règim general	5.230	5.128	5.099	4.904	4.839	4.773
Règim especial	30	35	21	20	23	18

Font: Subdirecció General d'Estadística i Estudis del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.
Enseñanzas no universitarias. Estadística del profesorado y otro personal. Series

A l'àmbit de l'educació primària, per al conjunt dels centres que només tenen aquesta etapa educativa, s'ha passat de 13,0 (2011/12) a 13,1 (2015/16) a l'àmbit estatal i de 12,5 (2011/12) a 12,2 (2015/16) a les Balears. Quan es miren només els centres públics, a Espanya s'ha passat de 13,1 a 12,9, en el mateix període, la qual cosa representa un petit augment. A les Balears, en canvi, hi ha hagut un petit descens en el mateix període, de 12,5 a 12,2. Quan es miren els centres privats, ha baixat un punt a l'àmbit estatal, de 15,2 a 14,2 del curs 2011/12 al curs 2015/16. A

l'àmbit balear també ha baixat un punt, de 13,2 a 12,2, en el període analitzat.

Pel que fa a la resta de categories, destaquen les dades dels centres que tenen educació primària, ESO, batxillerat i FP. A la classificació conjunta de tots els centres, els nombres estatals han pujat tímidament de 16,5 (2011/12) a 16,7 (2015/16), mentre que a les Balears s'han mantingut en 14,9 en el mateix període. Per als centres públics, només hi ha dades estatals, que han augmentat de 7,6 a 8,9 alumnes entre el curs 2011/12 i el curs 2015/16. Per als

centres privats, a Espanya han augmentat lleugerament de 16,5 (2011/12) a 16,7 (2015/16) i a les Balears s'han mantingut (14,9 alumnes per professor) en aquest període. (Vegeu el quadre III-42).

Una ràtio d'alumnes baixa per professor no implica necessàriament que el nombre mitjà d'alumnes per unitat sigui baixa. El nombre d'alumnes per unitat aporta informació complementària al nombre d'alumnes per professor (Ballester, 2016). Al curs 2015/2016 les ràtios d'alumnat per unitat són equiparables a les ràtios estatals considerant el conjunt dels centres: 21,6 alumnes (estatal) i 21,2 (autonòmic). Es donen diferències entre els centres d'infantil (17,2 alumnes per unitat a la comunitat autònoma i 14,7 estatal), primària (22 alumnes per unitat a les Balears i 22 estatal) i secundària (20,3 alumnes per unitat a les Illes i 23,9 estatal). Actualment, les ràtios màximes que es proposen des de Conselleria d'Educació són: 20 alumnes a infantil (4t EI), 25 a primària, 30 a ESO i FP, i 35 al batxillerat. (Vegeu el quadre III-43).

En els estudis de fracàs i abandonament escolar és important una perspectiva diacrònica o de llarga durada. En aquest sentit, una de les dades habitualment consultades pel seu potencial predictiu i explicatiu són les dades relatives a l'esperança de vida escolar. Les dades de les Balears són inferiors a les estatals en les diferents categories, possiblement per l'impacte del mercat de treball turístic, que podria incidir en el fet que les trajectòries escolars siguin més curtes.

En la classificació conjunta, l'esperança de vida escolar a l'àmbit estatal ha crescut de 17,1 anys a 17,5 anys, un augment de quatre dècimes entre el curs 2011/12 i el curs 2015/16. A l'àmbit de les Balears s'ha pujat un punt, de 13,8 el curs 2011/12 a 14,8 el 2015/16.

En l'anàlisi diferenciat per sexe, l'esperança de vida escolar dels homes a escala estatal ha passat de 16,7 a 17,2 anys entre el 2011/12 i el 2015/16, un augment de 0,5 punts. A les Balears, l'esperança de vida escolar gairebé s'ha mantingut: ha baixat escassament una dècima, de 14,6 a 14,5 entre el 2011/12 i el 2015/16. En el cas de les dones, les dades estatals augmenten 0,4 punts, de 17,4 a 17,8 anys. A les Balears, els nombres gairebé es mantenen: passen de 15,2 el curs 2011/12 a 15,1 el 2015/16.

Aquestes dades d'esperança de vida escolar també es desglossen per educació no universitària i educació universitària. En el cas de l'esperança de vida en l'educació no universitària, en el conjunt estatal han passat de 14,2 (2011/12) a 14,4 (2015/16). A les Balears s'han mantingut en 13,5 anys entre el 2011/12 i el 2015/16, tot i un lleuger augment en els cursos intermedis. Per sexes, a l'àmbit estatal les dades dels homes han passat de 14,2 a 14,4 anys; mentre que a les Balears ha baixat una dècima, de 13,5 (2011/12) a 13,4 (2015/16). Els nombres de les dones en el mateix període han passat de 14,2 a 14,3 (augment d'una dècima) a escala estatal. En canvi, a les Balears els de les dones s'han mantingut en 13,5 anys entre el curs 2011/12 i el curs 2015/16, tot i que en els cursos intermedis augmenta lleugerament.

QUADRE III-42. MITJANA D'ALUMNES PER PROFESSOR EN EQUIVALENTS A TEMPS COMPLET ALS ENSENYAMENTS DE RÈGIM GENERAL NO UNIVERSITARIS(1) PER TIPUS DE CENTRE I TITULARITAT (2011-2017)										
		Total	Centres ed. infantil	Centres ed. primària	Centres ed. primària i ESO	Centres ESO i/o batxillerats i/o FP	Centres ed. primària, ESO i batx./ FP	Centres específics ed. especial		
Total centres	2015/2016	Espanya	12,5	9,3	13,1	14,9	10,7	16,7	4,1	
		Illes Balears	11,4	10,1	12,2	13,7	8,9	14,9	3,2	
	2014/2015	Espanya	12,7	9,5	13,3	14,9	11,0	16,6	3,9	
		Illes Balears	11,7	10,8	12,4	14,0	9,3	14,9	3,4	
	2013/2014	Espanya	12,7	9,6	13,3	14,5	11,1	16,3	4,0	
		Illes Balears	11,8	10,0	12,6	13,8	9,5	15,7	3,6	
	2012/2013	Espanya	12,6	9,6	13,4	14,5	10,9	16,2	3,9	
		Illes Balears	11,8	10,0	12,6	14,7	9,3	15,1	3,9	
	2011/2012	Espanya	12,1	9,8	13,0	14,5	9,9	16,5	3,9	
		Illes Balears	11,3	9,9	12,5	14,7	8,3	14,9	3,4	
	Centres públics	2015/2016	Espanya	11,5	8,8	13,1	9,6	10,5	8,9	3,7
			Illes Balears	10,4	8,8	12,2	-	8,8	-	3,8
2014/2015		Espanya	11,7	8,9	13,2	9,4	10,9	8,9	3,5	
		Illes Balears	10,7	9,7	12,3	-	9,2	-	3,8	
2013/2014		Espanya	11,8	9,0	13,3	9,3	10,9	8,9	3,5	
		Illes Balears	10,9	9,1	12,6	-	9,4	-	3,9	
2012/2013		Espanya	11,8	9,0	13,4	9,4	10,7	7,9	3,5	
		Illes Balears	10,8	8,9	12,5	-	9,2	-	3,6	
2011/2012		Espanya	11,1	9,2	12,9	8,9	9,7	7,6	3,3	
		Illes Balears	10,2	8,8	12,5	.	8,2	.	3,5	
Centres privats		2015/2016	Espanya	15,3	10,0	14,2	16,2	13,8	16,7	4,5
			Illes Balears	13,7	12,6	12,2	13,7	12,5	14,9	3,1
	2014/2015	Espanya	15,3	10,3	14,7	16,3	14,1	16,6	4,5	
		Illes Balears	13,9	12,5	13,0	14,0	13,6	14,9	3,4	
	2013/2014	Espanya	15,1	10,4	14,6	15,8	14,0	16,4	4,6	
		Illes Balears	13,9	12,2	12,5	13,8	13,9	15,7	3,6	
	2012/2013	Espanya	15,0	10,4	14,8	15,7	13,9	16,2	4,5	
		Illes Balears	14,3	12,5	13,6	14,7	13,8	15,1	4,0	
	2011/2012	Espanya	15,2	10,6	15,2	16,0	13,8	16,5	4,5	
		Illes Balears	14,2	12,4	13,2	14,7	14,8	14,9	3,4	

Font: Elaboració equip CES-UIB a partir de Las cifras de la educación en España. Ministeri d'Educació i Ciència.

QUADRE III-43. ALUMNAT DELS ENSENYAMENT DE RÈGIM GENERAL NO UNIVERSITARI DE L'ADMINISTRACIÓ EDUCATIVA PER UNITAT I TIPOLOGIA DE CENTRES (2011-2016)						
		2015/2016	2014/2015	2013/2014	2012/2013	2011/2012
Total centres	Espanya	21,6	21,8	21,8	21,7	21,3
	Illes Balears	21,2	22,1	21,8	21,6	21,5
Centres ed. infantil	Espanya	14,7	14,9	15,2	15,4	15,9
	Illes Balears	17,2	13,8	12,4	15,9	17,6
Centres ed. primària	Espanya	20,8	20,9	20,9	20,8	20,7
	Illes Balears	22,0	22,2	21,3	20,9	21,5
Centres ESO i/o batxillerats i/o FP	Espanya	23,9	24,2	24,3	24,2	23,6
	Illes Balears	20,3	22,2	22,9	23,1	21,7

Font: Elaboració equip CES-UIB a partir de Las cifras de la educación en España. Ministeri d'Educació i Ciència.

En el cas de l'esperança de vida en educació universitària, s'ha passat a escala estatal de 2,9 anys el curs 2011/12 a 3,1 anys el curs 2015/16. A les Balears les dades són sensiblement inferiors i s'han mantingut en el període estudiat: 1,3 anys en el curs 2011/12 i 1,3 anys en el curs 2015/16. En el cas dels homes, a l'àmbit estatal ha augmentat de 2,6 anys a 2,8 anys entre el 2011/12 i el 2015/16. A les Balears s'ha mantingut en 1,1 anys. En el cas de les dones, ha pujat tres dècimes a escala estatal (de 3,2 a 3,5) i s'ha mantingut en 1,6 anys a les Balears. En ambdós casos, tant a l'Estat com a l'arxipèlag, les dades d'educació universitària són superiors per a les dones que per als homes. (Vegeu el quadre III-44).

Les taxes netes d'escolarització són unes altres dades rellevants que cal estudiar per conèixer el rendiment i l'èxit escolar dels estudiants balears des d'una perspectiva comparada amb la resta d'Espanya. Aquestes dades s'aporten als 16, 17 i 18 anys. Als 16 anys, a escala estatal han baixat lleugerament de 96,7 a 95,5 entre els cursos 2011/12 i 2015/16. En

aquestes taxes, un descens s'interpreta com una informació negativa, perquè s'entén que al llarg del temps aquesta taxa o percentatge hauria de millorar. A les Balears les dades són gairebé 10 punts inferiors i han descendit de 87,5 a 86,8. Per sexes, els nombres estatals per als homes han baixat de 96,2 a 94,9 del curs 2011/12 al curs 2015/16. A les Balears, en canvi, en el mateix període ha pujat quatre dècimes, de 86,4 a 86,8. En les dones, als 16 anys la taxa d'escolarització estatal ha baixat 1,1 punts del 2011/12 al 2015/16, de 97,2 a 96,1. A les Balears, aquesta taxa ha baixat 1,9 punts en el mateix període, de 88,7 a 86,8.

Als 17 anys, la taxa neta d'escolarització estatal ha passat de 91,1 a 89,6, entre el 2011/12 i el 2015/16; mentre que a les Balears presenta valors gairebé 10 punts per sota i ha passat de 80,3 a 80,9. Per sexes, els homes a escala estatal es mouen entre els valors de 89,7 (2011/12) i 88,2 (2015/16). A les Balears, en els mateixos anys es passa de 79,6 a 79,7, valors que estan al voltant de deu punts per sota les mitjanes estatals. Entre les dones

als 17 anys, es passa a escala estatal de 92,6 (2011/12) a 91,1 (2015/16), valors superiors als dels homes. A les Balears es comença el 2011/12 amb 81,1 i el 2015/16 aquest nombre és de 82,2. També aquí les taxes de les dones són millors que les dels homes.

Als 18 anys, les dades estatals milloren entre el 2011/12 i el 2015/16, en què es passa de 78,7 a 80,3. A les Balears les dades estan molt enfora, ja que presenten valors més de 20 punts per sota: 56,5 el 2011/12 i 56,2 el 2015/16. En l'anàlisi desglossada

per sexes, en el cas dels homes les dades estatals milloren lleugerament, de 76,6 a 78,6. A les Balears, els nombres es mouen 20 punts per sota: 56,4 el curs 2011/12 i 56,3 el curs 2015/16. Per a les dones, les dades estatals són superiors de les dels homes, 81,0 el 2011/12 i 82,0 el 2015/16. A les Balears, contràriament al que s'espera, les taxes d'escolarització de les dones als 18 anys són gairebé idèntiques de les dels homes: 56,6 el 2011/12, 56,1 el 2015/16. En aquesta edat l'impacte del mercat de treball turístic seria igual en ambdós sexes. (Vegeu el quadre III-45).

QUADRE III-44. ESPERANÇA DE VIDA ESCOLAR EN EL SISTEMA EDUCATIU ALS 6 ANYS (1) (2011-2016)

		Total		Homes		Dones	
		Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears
Total	2011/2012	17,1	13,8	16,7	14,6	17,4	15,2
	2012/2013	17,3	14,9	17,0	14,5	17,6	15,2
	2013/2014	17,4	15,0	12,9	10,9	14,0	11,6
	2014/2015	17,5	15,0	17,2	14,7	17,8	15,3
	2015/2016	17,5	14,8	17,2	14,5	17,8	15,1
Ed. no universitària	2011/2012	14,2	13,5	14,2	13,5	14,2	13,5
	2012/2013	14,4	14,9	14,4	13,5	14,3	13,6
	2013/2014	14,4	13,6	14,4	13,6	14,4	13,6
	2014/2015	14,4	13,7	14,5	13,6	14,4	13,7
	2015/2016	14,4	13,5	14,4	13,4	14,3	13,5
Ed. universitària	2011/2012	2,9	1,3	2,6	1,1	3,2	1,6
	2012/2013	2,9	1,4	2,6	1,1	3,3	1,6
	2013/2014	3,0	1,3	2,7	1,1	3,4	1,6
	2014/2015	3,1	1,3	2,8	1,1	3,4	1,6
	2015/2016	3,1	1,3	2,8	1,1	3,5	1,6

Font: Las cifras de la educación en España, Ministerio d'Educació i Ciència.

(1) Inclou: ensenyaments de règim general universitaris i no universitaris, ensenyaments de règim especial (CF arts plàstiques i disseny, esportives, professionals de música i dansa -16 i més anys-, idiomes nivell avançat -presencial- i artístiques -grau superior- i adults -inicials i secundària-).

QUADRE III-45. TAXES NETES D'ESCOLARITZACIÓ EN EDATS POSTOBLIGATÒRIES EN EL SISTEMA EDUCATIU I FORMATIU (1) (2011-2016)							
		Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears
16 anys	2011/2012	96,7	87,5	96,2	86,4	97,2	88,7
	2012/2013	95,5	86,6	94,8	85,0	96,3	88,3
	2013/2014	96,6	85,5	96,2	85,2	97,0	85,9
	2014/2015	95,1	86,4	94,5	85,5	95,7	87,3
	2015/2016	95,5	86,8	94,9	86,8	96,1	86,8
17 anys	2011/2012	91,1	80,3	89,7	79,6	92,6	81,1
	2012/2013	91,8	78,6	90,7	76,6	96,3	88,3
	2013/2014	90,1	79,2	88,9	77,3	91,3	81,3
	2014/2015	90,0	80,3	88,7	78,5	91,3	82,2
	2015/2016	89,6	80,9	88,2	79,7	91,1	82,2
18 anys	2011/2012	78,7	56,5	76,6	56,4	81,0	56,6
	2012/2013	80,2	55,1	78,5	55,4	82,0	54,8
	2013/2014	79,9	55,7	78,2	56,3	81,7	55,1
	2014/2015	80,0	56,7	78,4	56,7	81,7	56,8
	2015/2016	80,3	56,2	78,6	56,3	82,0	56,1

Font: Las cifras de la educación en España, Ministeri d'Educació i Ciència.

(1) Inclou: ensenyaments de règim general universitaris i no universitaris, ensenyaments de règim especial (CF arts plàstiques i disseny, esportives, professionals de música i dansa, idiomes nivell avançat i artístiques grau superior) ensenyaments equivalents a l'universitari, formació ocupacional i escola d'adults (bàsica i secundària). Aquestes taxes estan calculades pel total homes i dones.

Les taxes d'idoneïtat també serveixen per estudiar la vinculació escolar i l'abandonament escolar des d'una perspectiva de llarg termini. Hi ha diferències en les quantitats entre Espanya i les Balears. A l'hora de consultar aquestes taules s'ha de tenir present que les taxes es veuen afectades per la incorporació d'alumnat estranger en cursos inferiors al seu any per facilitar l'adaptació. En les diferents edats analitzades, les Illes presenten taxes inferiors al llarg del període estudiat i també per sexes. En el cas dels 8 anys, la diferència entre l'Estat i l'arxipèlag era de dos punts el 2011/12 (93,8 per 91,8) i de 1,9 punts el 2015/16 (94,0 per 92,1), tot mantenint-se

en percentatges molt similars. Quan fem l'anàlisi diferenciada per sexes, tant homes com dones presenten taxes d'idoneïtat més baixes en el cas de les Balears. Tant el 2011/12 com el 2015/16, els nins de les Balears de 8 anys presenten una taxa dos punts inferiors a l'estatal. En el cas de les nines, la taxa és 1,2 punts més baixa el 2011/12 i 1,7 punts més baixa el 2015/16.

En el cas dels 10 anys, les diferències són entre 3 i 4 punts, superiors per al conjunt estatal. El 2011/12 la taxa d'idoneïtat és de 89,1 a l'àmbit estatal i 85,2 al balear. Quatre anys després (2015/16) la diferència baixa un punt: 90,3 a Espanya i 87,4 a les

Balears. Per sexes, els homes presenten taxes d'idoneïtat més baixes que les dones, tant a Espanya com a les Balears. El 2011/12 la taxa a l'àmbit estatal és de 87,6 i a les Balears és de 83,0. El 2015/16 és de 89,1 i 85,9 respectivament, tot i que la diferència és una mica menor. En les dones, tant a Espanya com a les Balears el percentatge millora i la diferència entre els dos territoris passa a ser una mica menor.

En el cas dels 12 anys, es manté la tendència descendent en els dos territoris: conforme puja l'edat, augmenta la taxa. A més, aquesta pauta es reproduïx en els dos sexes. El 2011/12, les Balears està més de sis punts per davall (83,9 estatal versus 77,2 a les Balears). El 2015/16 aquesta distància es redueix un poc (86,1 estatal per 80,8 balear). Per sexes, es conserva la pauta de taxes d'idoneïtat superiors en el cas de les dones. En els homes, el curs 2011/12 la distància és de 7,5 punts, mentre que el curs 2015/16 és de 6,6 punts. En les dones, les taxes s'acosten en el període estudiant i passen de 86,3 (Espanya) i 80,6 (Balears) el 2011/12 a 88,2 (Espanya) i 84,6 (Balears).

En el cas dels 14 anys, la taxa d'idoneïtat estatal passa de 69,6 (2011/12) a 73,1 (2015/16). A les Balears, en el mateix període, té una millora de 6 punts: de 63,3 (2011/12) a 69,1 (2015/16). Per sexes, en els homes hi torna a haver valors inferiors als de les dones. Al curs 2011/12 les taxes eren de 65,5 a Espanya i de 59,1 a les Balears. Quatre anys després, les taxes passen a ser de 69,0 i 64,6, respectivament. En les dones, les taxes van del 73,9 (2011/12) al 77,3 (2015/16) a l'àmbit estatal i del 67,8 (2011/12) al 73,8 (2015/16) a les Balears.

En el cas dels 15 anys, la darrera edat mesurada en la taxa d'idoneïtat, els percentatges estatals es mouen per damunt d'un 60% (61,7 el 2011/12, 67,5 el 2015/16), amb una millora de gairebé sis punts, però encara amb una idoneïtat baixa. A les Balears, els percentatges es mouen en valors encara més baixos (55,1 el 2011/12 per 62,7 el 2015/16), tot i una millora de set punts durant aquests anys. Per sexes, en els homes, la millora ha estat de més de sis punts a l'àmbit estatal i de més de vuit punts en el cas balear. En les dones, també hi ha una tendència de millora al llarg dels anys i es detecta un augment estatal de 5,1 punts i un d'autonòmic de 7,2 punts. (Vegeu el quadre III-46).

Així mateix, Fernández Enguita, Mena i Riviére (2010) assenyalen que les taxes d'idoneïtat i els percentatges d'alumnat repetidor són variables que també s'han de tenir en compte quan s'estudia l'abandonament escolar. Cal assenyalar que l'estratègia de la repetició escolar és una proposta cada vegada més desaconsellada, i això pot afectar en la tendència descendent d'aquesta quantitat. Quan s'estudia el percentatge d'alumnat repetidor, s'observen unes tendències paral·leles entre Espanya i les Balears, tot i que les Illes presenten percentatges més alts de repetidors. El 2011/12 la diferència és d'1,1 punts: 4,7 a l'àmbit estatal i 5,8 a les Balears. El 2015/16 aquesta diferència és de 0,9 punts: 3,6 estatal per 4,5 autonòmic. Per sexes, el percentatge de repetidors homes és més alt en el període estudiat, tant a Espanya com a les Balears. El 2011/12 és d'un 5,4 a Espanya i d'un 6,9 a les Balears. Quatre anys després, el 2015/16, es passa a dades estatals de 4,2 i de 5,3 a les Balears. En ambdós casos —es-

tatal i autonòmic– baixa. En les dones, també hi ha millores: es passa de 3,9 a 2,9 a Espanya i de 4,5 a 3,5 a les Balears. (Vegeu el quadre III-47).

D'altra banda, les dades de graduació mostren una lleu millora de la promoció a tots els nivells educatius dels ensenyaments no universitaris. Podem iniciar una definició d'aquesta variable atenent la taxa bruta de graduació en educació secundària obligatòria, entenent-la com la relació entre l'alumnat que acaba amb èxit aquesta etapa, independentment de la seva edat, i el total de la població de l'edat teòrica de començament del darrer curs (15 anys). En aquest nivell disposam de les dades relatives al període comprès entre els anys 2005 i 2015. Durant aquest cursos la taxa bruta total ha millorat 4,8 punts en total, 5 en el cas del homes i 4,5 en el de les dones. Aquesta evolució en positiu de la taxa autonòmica es dona també a la taxa estatal, però en aquest cas l'increment és molt més notable i arriba als 8,4 punts entre el conjunt de l'alumnat i a 10,5 punts en el cas de la taxa masculina.

Si observam les taxes brutes de graduació en estudis secundaris de segona etapa podem veure la relació entre el nombre de graduats en cadascun dels ensenyaments postobligatoris respecte del total de la població de l'edat teòrica de començament del darrer curs de cada un d'aquests estudis.

Pel que fa als estudis de batxillerat, la taxa bruta mostra una variació en positiu entre el 2005 i el 2015. La taxa de graduació global ha augmentat 7 punts: 7,8 en el cas de les dones i 6,4 en el cas dels homes. Tot i així, i igual que amb la promoció en

els ensenyaments obligatoris, les Illes es mantenen per sota de les taxes estatals i es distancien més de 14 punts del nivell de promoció estatal al batxillerat. Cal remarcar que en aquest període de temps, partint de valors més favorables que a les Balears, l'increment de la graduació al conjunt de l'Estat ha estat més alta.

Als nivells de tècnic i tècnic auxiliar la taxa bruta de graduació segueix la mateixa tendència: millora el nivell de promoció al mateix temps que es manté la distància amb les taxes estatals. La taxa passa del 13,4 del curs 2005/06 al 20,5 del curs 2014/15. Encara així, les diferències amb la taxa estatal, que continuen, són menys destacables que als altres nivells i les diferències entre homes i dones tampoc no són gaire significatives. (Vegeu el quadre III-48).

L'abandonament escolar és un dels indicadors més sensibles del nostre sistema educatiu. Des de fa anys, les Illes Balears ocupen els primers llocs de les classificacions que elabora el Ministeri d'Educació i Cultura. Aquest indicador es correspon amb el percentatge de la població de 18 a 24 anys que no ha completat el nivell d'educació secundària de segona etapa i no continua cap tipus d'educació-formació. Les darreres dades comparatives del 2016 mostren les Balears en primer lloc, amb un 26,8% de l'alumnat sense estudis postobligatoris. Altres comunitats que també tenen percentatges superiors a un 23% són Múrcia (26,4), Castella-la Manxa (23,2), Andalusia (23,1) i Ceuta i Melilla (23,1%). Les comunitats amb els percentatges més baixos són el País Basc (7,9), Cantàbria (8,6), Navarra (13,4), Madrid (14,6) i Galícia (15,2). (Vegeu el quadre III-49).

QUADRE III-46. TAXES D'IDONEÏTAT EN LES EDATS DE 8, 10, 12, 14 I 15 ANYS (2011-2016)

	8 anys		10 anys		12 anys		14 anys		15 anys	
	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears
2011/12										
Total	93,8	91,8	89,1	85,2	83,9	77,2	69,6	63,3	61,7	55,1
Homes	92,9	90,3	87,6	83,0	81,5	74,0	65,5	59,1	56,9	49,2
Dones	94,7	93,5	90,7	87,4	86,3	80,6	73,9	67,8	66,8	61,3
2012/13										
Total	93,6	91,1	89,4	85,2	84,4	78,2	70,6	64,8	62,5	56,3
Homes	92,7	90,4	87,9	83,1	82,1	74,2	66,5	60,1	57,9	51,3
Dones	94,5	92,1	92,8	87,1	86,9	82,5	74,9	69,8	67,3	61,6
2013/14										
Total	93,7	92,1	89,5	85,9	84,9	79,4	71,0	65,9	63,6	57,0
Homes	92,9	91,2	88,2	83,9	82,7	76,2	67,0	61,0	59,0	51,2
Dones	94,5	93,1	90,9	88,2	87,3	82,7	75,3	71,1	68,5	63,2
2014/15										
Total	93,7	91,8	89,5	85,4	85,3	80,0	71,7	66,9	65,8	60,9
Homes	92,9	90,7	88,1	84,4	83,1	77,6	67,6	61,5	61,6	55,5
Dones	94,5	92,9	90,9	86,8	87,5	82,7	76,0	72,8	70,2	66,7
2015/16										
Total	94,0	92,1	90,3	87,4	86,1	80,8	73,1	69,1	67,5	62,7
Homes	93,2	91,0	89,1	85,9	84,2	77,6	69,0	64,6	63,3	57,3
Dones	94,9	93,2	91,7	89,1	88,2	84,6	77,3	73,8	71,9	68,5

Font: Las cifras de la educación en España, Ministerio d'Educació i Ciència.

QUADRE III-47. PERCENTATGE D'ALUMNAT REPETIDOR D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA AL DARRER CURS PER SEXE (2011-2016)

	Espanya			Illes Balears		
	Total	Nins	Nines	Total	Nins	Nines
2011/2012	4,7	5,4	3,9	5,8	6,9	4,5
2012/2013	4,5	5,2	3,7	5,1	6,0	4,2
2013/2014	4,3	4,9	3,6	5,1	5,6	4,5
2014/2015	4,0	4,6	3,3	4,7	5,6	3,6
2015/2016	3,6	4,2	2,9	4,5	5,3	3,5

Font: Las cifras de la educación en España, Ministeri d'Educació i Ciència.

QUADRE III-47BIS. PERCENTATGE D'ALUMNAT REPETIDOR D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA PER CURS, TITULARITAT/FINANÇAMENT I SEXE (2015/2016)

		Total	Centres públics	Centres privats		Nins	Nines
				Ens. Concertat	Ens. no concertat		
Primer	Espanya	2,5	3,0	1,5	0,9	2,9	2,0
	Illes Balears	3,6	4,3	2,7	0,4	3,9	3,2
Segon	Espanya	4,3	5,1	2,5	1,0	4,8	3,7
	Illes Balears	5,9	6,8	4,8	0,2	6,5	5,1
Tercer	Espanya	2,4	2,7	1,8	0,7	2,6	2,1
	Illes Balears	3,5	4,1	2,9	0,2	4,3	2,7
Quart	Espanya	3,3	3,8	2,3	1,1	3,7	2,9
	Illes Balears	4,1	4,6	3,7	0,3	4,5	3,7
Cinquè	Espanya	2,1	2,3	1,9	0,9	2,4	1,8
	Illes Balears	2,6	2,8	2,6	0,2	2,7	2,4
Sisè	Espanya	3,6	3,9	3,1	1,1	4,2	2,9
	Illes Balears	4,5	4,8	4,5	1,1	5,3	3,5

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edició 2018.

QUADRE III-48. TAXA BRUTA DE POBLACIÓ QUE ES GRADUA PER CADA ENSENYAMENT-TITULACIÓ (2005-2015)

		Total		Homes		Dones	
		Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears
Graduat en ESO	2005/06	69,2	64,2	62,3	57,6	76,4	71,2
	2010/11	74,7	67,0	69,5	61,7	80,2	72,6
	2014/15	77,6	69,0	72,7	62,6	82,8	75,7

continua

QUADRE III-48. TAXA BRUTA DE POBLACIÓ QUE ES GRADUA PER CADA ENSENYAMENT-TITULACIÓ (2005-2015)

		Total		Homes		Dones		
		Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	
Graduat en ESO	Mòduls voluntaris	2010/11	2,5	3,8	3,3	4,9	1,6	2,6
		2014/15	3,4	4,0	4,5	5,2	2,2	2,6
	Adults (1)	2010/11	13,0	8,4	14,2	8,8	11,7	7,9
		2014/15	10,7	6,8	11,6	7,1	9,7	6,7
Batxillerat	2005/06	44,8	34,0	36,9	27,4	53,3	41,0	
	2010/11	49,7	39,1	42,9	32,0	57,0	46,6	
	2014/15	55,0	41,0	47,9	33,8	62,6	48,8	
Tècnic / Tècnic auxiliar	2005/06	16,7	13,4	15,3	12,3	18,1	14,6	
	2010/11	19,9	17,8	18,7	16,1	21,1	19,5	
	2014/15	24,7	20,5	25,5	21,1	23,8	19,9	

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edició 2017.

(1) Es considera l'alumnat que obté el títol en les modalitats presencial, a distància i en les proves lliures.

(2) Es considera l'alumnat graduat en cicles formatius de grau mitjà d'FP i d'arts plàstiques i disseny i ensenyaments esportius de grau mitjà.

El nivell formatiu de la població jove de les Balears ha augmentat de manera progressiva al llarg dels darrers deu anys. El percentatge de població de 20 a 24 anys que ha assolit almenys el nivell d'educació secundària de segona etapa ha millorat entre el 2006 i el 2016 en 9,3 punts en el cas dels joves en general, 9,9 punts en el cas dels homes i 7,5 en el cas de les dones. El percentatge de graduats en estudis postobligatoris en el conjunt espanyol és d'un 70,9%, mentre que a les Balears és d'un 61,2%. En el cas de les dones joves el percentatge és d'un 76,6%, i en el cas dels homes, un 65,3%. Comparativament, l'ascens té la mateixa intensitat tant a l'àmbit estatal com autonòmic. (Vegeu el quadre III-50).

En relació amb el nivell de formació de la població per grups d'edat, les dades del

curs 2015/16 mostren una presència més gran dels estudis superiors entre la població major de 25 anys. Igual que a Espanya i a la majoria dels països pertanyents a l'OCDE, al llarg dels últims anys ha decrescut el percentatge d'adults que com a màxima titulació posseeix estudis de primera etapa d'educació secundària (INEE, 2017). A les Balears el curs 2015/16, un 32,5% de la població que té entre 25 i 34 anys (29,2% en el grup de 25 a 64 anys) té estudis superiors. Al curs 2011/12 aquests mateixos percentatges eren d'un 24,4% (al grup 25-34) i un 28,7% (al grup 25-64). La taxa de les dones de 25 a 34 anys és la que ha augmentat de manera més significativa. Un 38,2% tenen estudis universitaris, amb la qual cosa ha augmentat 5 punts en relació amb el curs 2011/2012. Aquesta millora en els estudis universitaris

se suma a un estancament en els nivells inferiors o equivalents a la secundària de segona etapa. Es manté un alt percentatge de persones entre els 25 i els 34 anys que no arriba a tenir titulació d'estudis d'educació secundària postobligatòria. De fet, augmenta 0,6 punts. En el cas dels homes, el percentatge augmenta 2,9 punts i en el cas de les dones minva 1,7 punts. (Vegeu el quadre III-51).

L'indicador de recursos destinats a les Balears al sistema educatiu no universitari des del punt de vista de la inversió per alumne (5.102 euros) situa les Illes per davant de la mitjana estatal (4.743). Aquesta quantitat ha augmentat en gairebé 300 euros entre el 2014 i el 2015. Entre el 2011 i el 2014 la tendència va ser a una reducció progressiva, principalment l'any 2012, que va baixar 717 euros per alumne. La inversió per alumne als centres públics és superior i arriba als 5.917 euros per alumne en aquest cas. (Vegeu el quadre III-52).

Pel que fa a la inversió en beques, considerada a partir del percentatge de l'alumnat becat al nivell de secundària postobligatòria, aquest indicador situa les Illes Balears en una situació de desavantatge. El percentatge és d'un 12,3% en conjunt al curs 2015/16, 12,4% als estudis de batxillerat i 12,1 als estudis de formació professional. Des del curs 2011/12, aquest percentatge ha passat d'un 14,2% a un 12,3, rebaixant gairebé cada curs un punt. Sembla que el curs 2015/16 hi ha una lleugera recuperació. Pel que fa a l'import mitjà de les beques, s'aproxima a l'import mitjà de l'alumnat al conjunt de l'Estat: a les Illes Balears és

de 1.228,7 euros, 67,2 més que l'import mitjà. (Vegeu el quadre III-53).

El conjunt de les dades analitzades tenen com a horitzó o com a denominador comú veure com de prop o enfora es troba el sistema educatiu de les Balears de l'equitat. Algunes de les dades presentades mostren elements distintius del sistema educatiu de les Illes Balears comparats amb la resta de les comunitats autònomes.

- Les dades de l'esperança de vida escolar a les Balears són inferiors a les estatals en la classificació conjunta, tot i que han crescut i han passat de 13,8 anys (17,1 estatal) el curs 2011/12 a 14,8 anys (17,5 estatal) el curs 2015/16.
- El percentatge d'alumnat repetidor a les Balears és superior a l'espanyol, tot i que s'observen unes tendències paral·leles entre Espanya i les Balears. El 2011/12 és un 5,4 a Espanya i un 6,9 a les Balears. Quatre anys després, el 2015/16, es passa a nombres estatals de 4,2 a Espanya i a les Balears de 5,3. En ambdós casos, estatal i autonòmic, tendeix a baixar.
- Les taxes d'idoneïtat sempre són més baixes a l'àmbit de les Balears i van minvant dels 10 als 15 anys de manera progressiva. Als 15 anys són del 62,7 (67,5 estatal) el curs 2015/16, una millora de set punts si les comparem amb les taxes del curs 2011/12 (55,1 a les Balears i 61,7 estatal). La incorporació tardana d'alumnat estranger en cursos inferiors a l'any que teòricament haurien de cursar –per facilitar l'adaptació– és un dels factors que influeix sobre la idoneïtat.

QUADRE III-49. ABANDONAMENT PRIMERENC DE L'EDUCACIÓ I LA FORMACIÓ (1), PER COMUNITAT AUTÒNOMA. POBLACIÓ DE 18 A 24 ANYS QUE NO HA COMPLETAT EL NIVELL D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA DE SEGONA ETAPA I NO CONTINUA CAP TIPUS D'EDUCACIÓ-FORMACIÓ (2006, 2011, 2016)

	Total			Homes			Dones		
	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016
Espanya	30,3	26,3	19,0	36,7	31,0	22,7	23,6	21,5	15,1
Andalusia	38,0	32,1	23,1	44,6	37,2	27,0	31,2	26,8	19,0
Aragó	24,6	22,8	19,1	31,3	27,8	24,4	17,7	17,8	13,5
Astúries	23,1	21,9	16,6	32,2	27,1	16,0	13,9	16,5	17,2
Illes Balears	36,0	29,7	26,8	43,9	33,2	34,9	27,4	26,0	18,1
Illes Canàries	34,9	30,9	18,9	40,0	34,5	24,5	29,7	27,1	13,1
Cantabria	23,5	21,4	8,6	29,5	27,5	8,8	16,8	14,8	8,3
Castella i Lleó	23,6	27,5	17,3	30,1	33,4	20,0	16,8	21,2	14,4
Castella-la Manxa	38,8	31,5	23,2	47,9	40,5	26,7	28,9	22,2	19,7
Catalunya	28,5	26,2	18,0	34,5	31,1	21,6	22,3	21,1	14,2
Com. Valenciana	31,1	26,7	20,2	39,0	32,0	24,4	23,1	21,3	15,5
Extremadura	35,8	30,1	20,4	45,5	37,6	24,3	25,6	22,0	16,4
Galícia	24,5	20,4	15,2	34,2	25,3	19,1	14,5	15,3	11,2
Madrid	25,8	19,5	14,6	29,7	22,2	17,5	21,8	16,9	11,7
Múrcia	38,6	30,3	26,4	42,2	33,0	30,9	34,5	27,4	21,7
Navarra	13,0	12,0	13,4	14,4	15,5	16,9	11,5	8,6	9,8
País Basc	14,6	13,8	7,9	20,3	14,2	10,7	8,7	13,4	5,0
La Rioja	26,6	30,6	17,8	31,7	36,1	17,7	21,1	25,4	17,8
Ceuta i Melilla	47,0	30,2	23,1	48,3	32,8	23,2	45,6	27,5	23,0

Font: Les dades de la educació en Espanya. Estadístiques e indicadores. Edició 2017. Subdirecció General d'Estadística i Estudis del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Nota: Calculat amb la metodologia establerta per Eurostat basant-se en mitjanes anuals de dades trimestrals.

(1) Les dades s'han de prendre amb precaució, ja que els derivats de mides mostrals petites estan afectats per forts errors de mostreig.

QUADRE III-50. PERCENTATGE DE POBLACIÓ DE 20 A 24 ANYS QUE HA ASSOLIT ALMENYS EL NIVELL D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA DE SEGONA ETAPA (2006, 2011, 2016)

	Total			Homes			Dones		
	2006	2011	2016	2006	2011	2016	2006	2011	2016
Espanya	61,8	62,0	70,9	54,5	54,4	65,3	69,5	69,7	76,6
Illes Balears	51,9	56,0	61,2	41,6	47,5	51,5	62,4	64,5	70,9

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edició 2017.

Nota: Calculat amb la metodologia establerta per Eurostat basant-se en mitjanes anuals de dades trimestrals.

QUADRE III-51. NIVELL DE FORMACIÓ DE LA POBLACIÓ PER GRUPS D'EDAT, SEXE I NIVELLS ASSOLITS (2011-2012, 2015-2016)

		Inferior a 2.a etapa ed. secundària		2a etapa ed. secundària		Ed. superior		
		Pobl. 25 a 64 anys	Pobl. 25 a 34 anys	Pobl. 25 a 64 anys	Pobl. 25 a 34 anys	Pobl. 25 a 64 anys	Pobl. 25 a 34 anys	
Curs 2015/2016	Total	Espanya	41,7	34,7	22,6	24,3	35,7	41,0
		Illes Balears	42,3	38,4	28,5	29,2	29,2	32,5
	Homes	Espanya	44,3	40,6	22,7	24,4	33,0	35,0
		Illes Balears	45,4	43,9	28,1	29,4	26,4	26,6
	Dones	Espanya	39,1	28,9	22,5	24,2	38,4	47,0
		Illes Balears	39,1	32,9	29,0	28,9	32,0	38,2
Curs 2011/2012	Total	Espanya	45,6	36,1	22,1	24,6	32,3	39,3
		Illes Balears	47,1	37,8	28,5	33,5	24,4	28,7
	Homes	Espanya	47,3	41,7	21,9	24,1	30,9	34,2
		Illes Balears	48,1	41,0	29,3	34,4	22,6	24,6
	Dones	Espanya	44,0	30,3	22,2	25,2	33,8	44,5
		Illes Balears	46,0	34,6	27,7	32,5	26,3	33,0

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores.

(1) Els resultats es basen en mitjanes anuals de dades trimestrals.

(2) Les dades s'han de prendre amb precaució, ja que els derivats de mides mostrals petites estan afectats per forts errors de mostreig.

QUADRE III-52. DESPESA PÚBLICA PER ALUMNE EN ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI (EN EUROS) (1) (2011-2015)

	Espanya	Illes Balears	
Despesa pública per alumne públic i concertat	2011	5.210	5.637
	2012	4.729	4.920
	2013	4.569	4.817
	2014	4.537	4.808
	2015	4.743	5.102

continua

QUADRE III-52. DESPESA PÚBLICA PER ALUMNE EN ENSENYAMENT NO UNIVERSITARI (EN EUROS) (1) (2011-2015)

		Espanya	Illes Balears
Despesa pública per alumne públic	2011	6.062	6.751
	2012	5.430	5.796
	2013	5.231	5.623
	2014	5.169	5.592
	2015	5.436	5.917

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edició 2017. Subdirecció General d'Estadística i Estudis del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

QUADRE III-53. PERCENTATGE D'ALUMNAT BECAT I IMPORT MITJÀ PER BECARI A BATXILLERAT I FORMACIÓ PROFESSIONAL (2011-2016)

		Total		Batxillerat		Formació professional (1)	
		% alumnes becaris	Import mitjà becarí (euros)	% alumnes becaris	Import mitjà becarí (euros)	% alumnes becaris	Import mitjà becarí (euros)
Curs 2011/12	Espanya	31,6	1.349,7	31,7	1.214,9	31,4	1.491,6
	Illes Balears	14,2	1.305,6	11,4	1.171,0	17,5	1.413,1
Curs 2012/13	Espanya	29,3	1.273,1	29,9	1.143,6	28,7	1.411,7
	Illes Balears	13,0	1.227,1	10,0	1.081,3	16,6	1.333,9
Curs 2013/14	Espanya	27,5	1.410,4	28,2	1.430,0	26,8	1.389,9
	Illes Balears	12,0	1.427,6	10,3	1.448,9	13,9	1.409,9
Curs 2014/15	Espanya	27,0	1.410,7	28,8	1.421,9	25,3	1.399,0
	Illes Balears	11,5	1.378,6	10,8	1.359,6	12,2	1.395,8
Curs 2015/16	Espanya	28,7	1.295,9	30,7	1.327,7	27,0	1.262,7
	Illes Balears	12,3	1.228,7	12,4	1.226,7	12,1	1.230,7

Font: Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores. Edició 2016. Subdirecció General d'Estadística i Estudis del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

(1) Inclou cicles formatius de formació professional i d'arts plàstiques i disseny.

D'altra banda, destaca l'impacte del mercat de treball turístic sobre un model de trajectòries escolars que tendeixen a ser més curtes.

- Les Balears ocupen la primera posició en relació amb la presència d'alumnat

estranger, amb 13,7 alumnes de cada 100, principalment a l'educació primària (14,6) i a la secundària (14,1), i concentrats als centres públics –un 16% de l'alumnat dels centres públics són estrangers–. La presència de l'alumnat estranger, en termes absoluts, ha patit

canvis en la darrera dècada i es distingeixen clarament dues etapes: abans i després de la crisi econòmica i del seu impacte demogràfic. Del curs 2005/06 al curs 2010/11, el nombre d'alumnat estranger a les Balears va augmentar; en canvi, en el període que va del curs 2010/11 al curs 2015/16 va descendir.

- Les darreres dades comparatives del 2016 mostren les Balears en primer lloc d'abandonament educatiu, amb un 26,8% de l'alumnat de 18 a 24 anys que no ha completat el nivell d'educació secundària de segona etapa i no continua cap tipus d'educació-formació.
- Les taxes netes d'escolarització són més baixes que les estatals als 17 i als 18 anys. Als 17 anys, la taxa neta d'escolarització estatal passa de 91,1 a 89,6 entre el 2011/12 i el 2015/16, mentre que a les Balears presenta valors gairebé 10 punts per sota, de 80,3 a 80,9. Als 18 anys, les estadístiques estatals milloren entre el 2011/12 i el 2015/16 i passen de 78,7 a 80,3. A les Balears, les estadístiques són molt enfora, ja que presenten valors més de 20 punts per sota, 56,5 el 2011/12 i 56,2 el 2015/16.
- El nivell formatiu de la població jove de les Balears ha augmentat de manera progressiva al llarg dels darrers deu anys. El percentatge de població de 20 a 24 anys que ha assolit almenys el nivell d'educació secundària de segona etapa ha millorat entre el 2006 i el 2016 en 9,3 punts en el cas dels joves en general, 9,9 punts en el cas dels homes i 7,5 en el cas de les dones. Les dades del curs 2015/16 mostren una

major presència dels estudis superiors entre la població major de 25 anys. A les Balears, un 32,5% de la població que té entre 25 i 34 anys (29,2% en el grup de 25 a 64 anys) tenen estudis superiors. Al curs 2011/12 aquests mateixos percentatges eren de 24,4% i 28,7% respectivament.

D'acord amb la *Memoria sobre la situació socioeconòmica y laboral España 2016* (CES, 2017), els problemes més greus que comparteixen les Balears i el conjunt de l'Estat són dos (INEE, 2017). En primer lloc, l'extraordinari percentatge d'alumnes repetidors: la taxa espanyola de repeticions és de les més elevades de la Unió Europea. La repetició de curs com a estratègia per a la millora del rendiment escolar és una mesura que, més que fer créixer l'efectivitat de l'ensenyament, "augmenta la possibilitat d'abandonament escolar, redueix la realització de les expectatives i multiplica les desigualtats educatives" (CES, 2017, p. 507). En segon lloc, és un problema la baixa proporció d'alumnes que estudien ensenyaments postobligatoris; de fet, el nivell de la població adulta de 25 a 64 anys a Espanya (també a les Balears) mostra diferències percentuals significatives respecte de les mitjanes internacionals en el nivell de segona etapa de l'educació secundària.

Pel que fa a la repetició de curs, l'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE, 2018b) apunta la necessitat d'adoptar mesures alternatives de caràcter preventiu, incidint prioritàriament sobre els sectors socials més desfavorits, que són els més perjudicats per aquesta mesura. L'aprenentatge per com-

petències, els agrupaments flexibles i la programació multinivell dins el marc d'un pla específic de suport als alumnes que promocionen amb dèficits competencials són algunes de les propostes al respecte.

Aramendi, Vega i Buján (2012), Navarro (2006), Luzón *et al.* (2009) i Valdelomar (2010) assenyalen la necessitat d'incidir en l'ensenyament de la resolució de problemes, cerca d'informació, disposició de menys alumnat a classe –la qual cosa permet explicacions més adaptades i més comprensió, treball col·laboratiu–, metodologies contextualitzades i un aprenentatge actiu, social significatiu i afectiu.

La LOMQE, si bé no inclou mesures específiques per fer front a les altes taxes de repetició de curs, sí que preveu mesures amb l'objectiu de millorar el rendiment dels estudiants, reduir l'abandonament escolar primerenc i augmentar l'escolarització postobligatòria. Pel que fa a la prevenció de l'abandonament, la nova llei incorpora el Programa per a la Millora de l'Aprenentatge i el Rendiment Escolar (PMAR), que substitueix l'antic Programa de Diversificació Curricular (PDC). El PMAR forma part del conjunt d'estratègies de flexibilització dels itineraris en l'educació secundària orientades als alumnes amb trajectòries de fracàs escolar i risc d'abandonament. Aquests itineraris de segona oportunitat es destinen als alumnes que han repetit algun curs en qualsevol etapa i cursen primer o segon d'ESO i l'equip docent valora que no es troben en condicions de promocionar per la via ordinària. La finalitat del PMAR és aplicar una metodologia específica i alternativa als continguts i les activitats de caràcter general perquè els alumnes

que hi participin es puguin incorporar al quart curs de l'ESO per la via ordinària i així puguin titular. A diferència dels programes de diversificació curricular, que incorporen alumnes a partir del tercer curs de l'ESO, aquests programes es desenvolupen a partir del segon curs. A més, no són programes a partir dels quals els participants puguin obtenir el graduat d'ESO, com passava amb els PDC.

Es tracta d'alumnes que presenten dificultats d'aprenentatge significatives i no atribuïbles a la manca d'estudi o esforç. Així i tot, estudis realitzats al respecte (Amer i Mir, 2017) apunten el risc de la possible segregació que pot generar un programa d'aquestes característiques i es basen en dos motius: una selecció i entrada al programa de l'alumnat a un moment massa incipient (segon curs) i, alhora, una sortida del programa sense la garantia de poder mantenir els processos d'aprenentatge iniciats: el retorn al grup ordinari a quart és obligatori per a l'obtenció del títol de secundària, tot i que per a molts d'ells no és viable.

Pel que fa a la baixa proporció d'alumnes que estudien ensenyaments postobligatoris, cal afegir que a les Balears, igual que al conjunt de l'Estat, hi ha tendència a cursar estudis de batxillerat. Les baixes taxes d'escolarització als estudis de caràcter professional, com al conjunt de l'Estat, situen les Illes en una situació diferenciada respecte dels països del nostre entorn. El percentatge de la població d'entre 15 i 19 anys matriculada en la segona etapa d'educació secundària amb orientació general (batxillerat) és molt més elevat a Espanya i a les Balears que les mitjanes dels països

de l'OCDE i els països de la UE-22 (INEE, 2017). Aquesta tendència es pot relacionar amb la intenció futura de continuar estudis superiors i una percepció del batxillerat com a fase prèvia necessària. La selecció de l'itinerari formatiu postobligatori “no es deu tant a l'elecció entre els cicles formatius de grau mitjà i el batxillerat, com entre els estudis professionals i els estudis universitaris” (CES, 2017, 510).

El conjunt d'indicadors educatius revisats en aquest informe proporcionen una visió general del sistema educatiu de les Illes Balears i ajuden a explicar problemàtiques com són l'abandonament escolar o el nivell educatiu de la població adulta, sempre des d'una visió comparativa i evolutiva. Juntament amb els indicadors més sensibles que expliquen el grau de vulnerabilitat d'un ampli sector de l'alumnat i la recomanació d'atendre'n les necessitats específiques, hi ha altres indicadors que mostren una lleu millora pel que fa a la promoció i el nivell formatiu de la població jove.

5.2.

ELS ESTUDIS UNIVERSITARIS A LES ILLES BALEARS, 2011-18

Les dades i l'anàlisi presentades en aquesta secció permeten resseguir alguns dels fets més destacats dels darrers cursos (2011-2017) i copsar les grans quantitats que expliquen les magnituds fonamentals de l'activitat universitària. Al llarg d'aquest període s'observen dues tendències diferenciades: la primera, de reducció pressu-

postària i forta pressió sobre la dinàmica educativa de la UIB, i, la segona, de recuperació pressupostària i recuperació progressiva del funcionament.

En l'àmbit de la docència, aquests cursos la UIB ha millorat la capacitat d'atracció d'estudiants de grau i postgrau. La qualitat dels estudis i la recerca de la UIB han rebut el reconeixement dels rànquings internacionals més rellevants.

5.2.1. EVOLUCIÓ DE L'ALUMNAT ENTRE ELS CURSOS 2011/12 I 2017/18

L'any acadèmic 2017/18, la Universitat de les Illes Balears té 13.400 estudiants matriculats en estudis oficials, al marge de l'alumnat de la UOM i altres ofertes. En els darrers anys, des del 2015, s'observa una estabilització del nombre d'alumnes sobre aquestes quantitats, tot i la reducció (5,9%) que s'ha produït des del curs 2011/12 (de 14.238). (Vegeu el quadre III-54).

La taxa bruta d'universitaris –calculada com a universitaris matriculats a la UIB per cada 100 joves entre 18 i 24 anys, després d'augmentar moderadament entre els cursos 2011/12 (16,78%) i 2014/15 (17,15%)– ha tornat a baixar i ha arribat al 16,94% actual. Com és evident, no es consideren tots els joves universitaris matriculats en universitats a distància o que han sortit de les Illes Balears per seguir les seves carreres. En qualsevol cas, es tracta de dades molt baixes comparativament amb altres comunitats de l'Estat.

L'evolució de la taxa bruta permet fer un comentari positiu: la taxa neta obliga a

una anàlisi diferent. La taxa neta d'escolarització en educació universitària per al grup d'edat 18-24 anys és una correcció de la taxa anterior, es calcula com a nombre d'estudiants de 18-24 anys en ensenyaments de grau i postgrau en relació amb la població de 18-24 anys; és a dir, només es considera l'alumnat de 18 a 24 anys. Segons les dades del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (MECD, 2018)¹⁴, la taxa per a l'any acadèmic 2014/15 a les Illes Balears era d'11,7%, la més baixa de totes les comunitats de l'Estat. La taxa neta per al conjunt de l'Estat el mateix any acadèmic era d'un 31,1%. Comunitats com Madrid (46,8%) o Castella i Lleó (37,8%) lideraven aquest rànquing, mentre entre les comunitats amb menys universitaris eren, a més de les Illes, Castella-la Manxa (12,8%) i La Rioja (16,2%). És a dir, encara hi ha un important creixement potencial d'alumnat universitari per arribar als mínims raonables per a una comunitat suposadament rica. Moltes vegades s'ha parlat de les característiques del mercat de treball de les Illes Balears, però segurament hi ha altres factors que caldria estudiar a fons. Les baixes taxes netes s'han mantingut al llarg de tot el període 2011-2018 sense excepció. (Vegeu el quadre III-55).

5.2.2. DOTACIÓ DE PROFESSORAT I PERSONAL D'ADMINISTRACIÓ I SERVEIS (PAS)

La reorganització dels estudis desenvolupada al llarg dels darrers anys –així com la diversificació de grups (desdoblament a les assignatures amb més alumnes)– ha significat un increment de la càrrega do-

cent, que ha passat d'un total de 14.954 crèdits el 2011/12 a 15.848 el 2017/18; és a dir, ha augmentat un 5,98% la càrrega real. Si la comparació es fa entre 2014/15 i 2017/18, la càrrega real es troba en procés de recuperar valors més baixos. És a dir, l'increment de la càrrega docent es va produir en el període d'inici de la reforma dels estudis universitaris per la creació de l'Espai Europeu d'Educació Superior, instaurat plenament el curs 2011/12. (Vegeu el quadre III-56).

Les dedicacions del professorat són molt diferents, per aquest motiu es calcula un indicador anomenat "professorat equivalent a temps complet". Tal com s'explica a la memòria del pressupost de la UIB (UIB, 2018), el professorat a temps complet es calcula comptant com 1 cadascun dels professors amb dedicació completa. La dedicació dels professors associats s'ha calculat de la manera següent: 6 hores és un 75% d'una dedicació a temps complet; 4 hores és un 50%; 3 hores és un 37,5%, i la resta, en la mateixa proporció d'acord amb el nombre d'hores del contracte. La metodologia aplicada és la mateixa que utilitzen les universitats del grup 9 (comunitats autònomes amb una sola universitat).

Les dades d'aquest indicador mostren que la dotació actual de professorat és equivalent a 972 professors a temps complet. L'increment de la dotació, ajustada a les dedicacions, és un 6,11% superior en relació amb la dotació de 2011/12 i un 6,11% en relació amb el curs 2014/15. És a dir, l'increment de dotacions es concentra en els darrers anys. (Vegeu el quadre III-57).

14. No hi ha dades oficials posteriors a la publicació de 2016.

QUADRE III-54. EVOLUCIÓ DE LA TOTALITAT DE L'ALUMNAT MATRICULAT A LA UIB PER CURS ACADÈMIC

	2011/2012	2014/2015	2017/2018
Nombre d'alumnes	14.238	13.664	13.400
% (2011-12 base 100)	100,00%	95,97%	94,1%
% variacions 2014-2018			98,1%

Font: Elaboració pròpia a partir dels indicadors de pressupost de la UIB. Dades de 19 de juny de 2018.

QUADRE III-55. EVOLUCIÓ DE LA TAXA D'UNIVERSITARIS MATRICULATS A LA UIB PER CURS ACADÈMIC

	2011/2012	2014/2015	2017/2018
Nombre d'alumnes	14.238	13.664	13.400
Joves entre 18 i 24 anys	84.862	79.686	79.105
% d'universitaris per cada 100 joves	16,78%	17,15%	16,94%

Font: Elaboració pròpia a partir dels indicadors de pressupost de la UIB. Dades de 19 de juny de 2018.

QUADRE III-56. CÀRREGA DOCENT EN CRÈDITS DEL PROFESSORAT DE LA UIB PER CURS ACADÈMIC

	2011/2012	2014/2015	2017/2018
Càrrega docent en crèdit	14.954	16.263	15.848
% variacions 2011-2014-2017		108,75%	105,98%
% variacions 2014-2017			97,45%

Font: Elaboració pròpia a partir dels indicadors de pressupost de la UIB. Dades de 19 de juny de 2018.

QUADRE III-57. PROFESSORAT A TEMPS COMPLET PER CURS ACADÈMIC

	2011/2012	2014/2015	2017/2018
Professorat equivalent a temps complet	916	924	972
% variacions 2011-2014-2017		100,87%	106,11%
% variacions 2014-2017			105,19%

Font: Elaboració pròpia a partir dels indicadors de pressupost de la UIB. Dades de 19 de juny de 2018.

Per acabar la interpretació de les dotacions i les possibilitats reals per desenvolupar la feina acadèmica amb qualitat, s'ha calculat l'indicador que relaciona les dotacions de professorat (professorat equivalent a temps complet) amb el nombre d'alumnes. Aquesta ràtio mostra

una moderada reducció entre els cursos 2011/12 i 2014/15, amb poc més de 15,70 alumnes per professor equivalent a temps complet el primer curs i 15,03 alumnes per professor el 2014/15. És a dir, es confirma la hipòtesi d'estancament en les dotacions en la primera part del període considerat.

L'increment de dotació de professorat d'aquests darrers anys ha permès reduir la ràtio. (Vegeu el quadre III-58).

Un dels components fonamentals per mantenir els processos desenvolupats a la UIB és el personal d'administració i serveis (PAS). Aquest personal, amb una elevada heterogeneïtat, inclou des dels màxims responsables de l'organització fins al personal d'administració de tots els nivells. També hi ha una gran heterogeneïtat de situacions contractuals, des de funcionaris de carrera, funcionaris interins, personal contractat de diversos tipus, laborals fixos de conveni i laborals contractats.

Pel que fa al PAS, es pot parlar d'una recuperació en el darrer període. S'havia produït una reducció de la dotació entre els cursos 2011/12 i 2014/15, amb una pèrdua de 36 contractes, però en el darrer

període, del 2014/15 al 2017/18, s'observa un increment de 45 contractes. (Vegeu el quadre III-59).

Les ràtios ofereixen una interpretació més acurada de les dades. Amb la ràtio que relaciona el professorat equivalent a temps complet amb el PAS s'observa un increment entre el curs 2011/12 (1,65 professors per cada PAS) i el 2017/18 (1,73 professors per cada PAS). S'ha de tenir present que en el primer període, fins a 2014/15 es produeix una reducció considerable del PAS i es torna a millorar la dotació de PAS en el darrer període. En qualsevol cas, la qualitat de la feina duta a terme es manté no només amb la quantitat de personal, sinó també gràcies a una important política de formació i estabilitat de les dotacions del PAS, amb personal de llarga trajectòria en tots els llocs de feina clau. (Vegeu el quadre III-60).

QUADRE III-58. RÀTIO ALUMNAT-PROFESSORAT PER CURS ACADÈMIC

	2011/2012	2014/2015	2017/2018
Ràtio alumnes per professor	15,70	15,03	13,79
% variacions 2011-2014-2017		95,73%	87,83%
% variacions 2014-2017			91,75%

Font: Elaboració pròpia a partir dels indicadors de pressupost de la UIB. Dades de 19 de juny de 2018.

QUADRE III-59. PERSONAL D'ADMINISTRACIÓ I SERVEIS PER CURS ACADÈMIC

	2011/2012	2014/2015	2017/2018
Total de PAS (1)	554	518	563
% variacions 2011-2014-2017		93,50%	101,62%
% variacions 2014-2017			108,69%

Font: Elaboració pròpia a partir dels indicadors de pressupost de la UIB. Dades de 19 de juny de 2018.

(1) Té en compte la totalitat del PAS, és a dir: funcionaris de carrera, funcionaris interins, funcionaris contractats, laborals fixos de conveni, laborals interins de conveni i laborals contractats.

QUADRE III-60. RÀTIO PROFESSORAT/PAS PER CURS ACADÈMIC

	2011/2012	2014/2015	2017/2018
Ràtio professors/PAS	1,65	1,78	1,73
% variacions 2011-2014-2017		107,88%	104,85%
% variacions 2014-2017			97,19%

Font: Elaboració pròpia a partir dels indicadors de pressupost de la UIB. Dades de 19 de juny de 2018.

5.2.3. QUALITAT UNIVERSITÀRIA DE LA UIB

Un breu comentari de les dades més rellevants del sistema universitari de les Balears ha de parar atenció als rànquings d'universitats per part de grups i organismes que comparen diversos indicadors de la qualitat i agreguen les estadístiques d'un conjunt limitat de dades de naturalesa diversa, relatius a cada institució, seleccionats pels seus autors, sempre per raons de mesurabilitat.

L'interès pels rànquings, juntament amb la burocratització d'alguns processos d'anàlisi de la qualitat, han reduït la rellevància dels processos d'avaluació institucional promoguts pels sistemes universitaris per assegurar la qualitat institucional global i potenciar la planificació de la seva millora. El diagnòstic parcial que ofereixen els rànquings és poc útil per planificar la millora institucional global, tot i que sí que tenen una utilitat genèrica de tipus comparatiu. El problema més gran n'és la utilització incorrecta, ja que hi ha un gran risc que el desig obsessiu de millorar la posició en els rànquings prioritzi la preocupació i l'intent de millora als indicadors que s'inclouen en aquests rànquings i es desatengui la millora de la resta d'aspectes rellevants –per descomptat, molt nombrosos i sovint no mesurables– que condicionen i defineixen

la globalitat de la qualitat institucional universitària.

En altres publicacions anteriors s'ha prestat atenció a l'U-Ranking de la Fundació BBVA i l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (IVIE), a causa de l'enfocament integral i la qualitat de l'anàlisi que fa. En els darrers anys la UIB ha ocupat posicions entre les millors universitats de l'Estat. Concretament, la UIB el 2016/17 ocupà la quarta posició de l'U-Ranking en funció del rendiment global en els àmbits de la docència, la recerca i la innovació i el desenvolupament. De manera desglossada, la UIB ocupà la cinquena posició del rànquing en els àmbits de docència i de recerca, i la dotzena posició en innovació i desenvolupament tecnològic. A més, l'U-Ranking també destaca que les Illes Balears és una de les comunitats autònomes amb una productivitat més gran del sistema universitari espanyol. Concretament, les Illes Balears són la cinquena comunitat autònoma amb un rendiment més gran del sistema universitari, amb un índex de rendiment situat un 8% per sobre de la mitjana estatal.

Al marge d'aquest rànquing espanyol, se'n poden consultar altres d'internacionals, com per exemple el que desenvolupa el Centre de Classificació Universitària Mundial (CWUR). Es tracta d'una organització de consultoria que ofereix assessorament en

polítiques, coneixements estratègics i gestió del coneixement als governs i les universitats per millorar els resultats educatius i de recerca. Des del 2012, el CWUR publica l'únic rànquing acadèmic d'universitats global que avalua la qualitat de l'educació, l'ocupació d'antics alumnes, la producció de recerca i les cites sense dependre de les enquestes i els enviaments de dades universitàries. El rànquing començà amb l'objectiu de qualificar les 100 millors universitats mundials. L'any 2014, el rànquing s'amplià per avaluar les 1.000 millors universitats entre les 18.000 universitats principals del món, la qual cosa el converteix en el rànquing acadèmic més gran del món. Pel que fa a la UIB, es pot constatar el que ja aproxima l'U-Ranking. (Vegeu el quadre III-61).

Al llarg dels darrers anys la UIB ha millorat el reconeixement de la tasca duta a terme i ha obtingut posicions molt destacades internacionalment, ja que és un èxit trobar-se de manera estable entre les mil universitats del món i entre les 25 millors de l'Estat. Aquestes dades confirmen que la UIB ha aconseguit mantenir els bons resultats assolits els darrers anys gràcies a l'esforç de la comunitat universitària i malgrat les mancances de finançament del sistema universitari de les Illes Balears.

5.2.4. UNED, UOC I CENTRE UNIVERSITARI ALBERTA GIMÉNEZ (CESAG-COMILLAS)

Tot i que la proliferació d'universitats amb estudis a distància (com la UNIR, per exemple) fa que no es pugui dir que es tracta de la resta de l'oferta formativa universitària per als ciutadans de les Illes Balears, sí que es fa un recull de l'oferta

proposada per les universitats que més alumnes i més tradició tenen a les Illes. Aquestes són dues universitats a distància –la Universitat Oberta de Catalunya i la UNED– i el centre CESAG-Comillas.

Estudis a la UOC

Als darrers cinc anys s'ha consolidat el canvi de titulacions entre els antics títols de diplomomat i llicenciat i els nous títols de grau. Tot i això, la UOC ha augmentat la quantitat d'alumnes matriculats. Cal destacar l'increment que s'ha donat en màsters universitaris, que han duplicat la quantitat d'alumnes matriculats. Això consolida la UOC com una de les grans universitats per a la realització de màsters i d'estudis de postgrau. (Vegeu el quadre III-62).

Aquest increment d'alumnes es veu de manera més clara en el nombre de les incorporacions al centre, que en aquests cinc darrers anys s'ha duplicat. En aquestes noves incorporacions, igual que en la matrícula general dels diferents estudis, el nombre de dones matriculades és superior al nombre d'homes. (Vegeu el quadre III-63).

Una dada significativa és la franja d'edat dels alumnes que es matriculen a la UOC. Com es pot veure, a la UOC no la trien els alumnes que inicien els estudis universitaris abans dels 25 anys. En contrapartida, sí que té la major part dels alumnes amb edats compreses entre els 25 i 60 anys. Aquestes edats són les d'inclusió laboral més gran, per la qual cosa es pot suposar que els estudiants d'aquestes edats comparteixen l'activitat laboral amb l'activitat formativa, cosa bastant lògica en uns estudis a distància. (Vegeu el quadre III-64).

Referent a l'oferta formativa de la UOC, el seu creixement ha estat important. Tot i que els estudis de grau s'han mantingut els darrers cinc anys i que els estudis de diplomatura i llicenciatura s'han suprimit, s'ha produït un augment molt significatiu

del nombre de màsters universitaris que es proposen, quasi duplicant l'oferta.

També cal destacar la posada en marxa de títols propis de la UOC, amb deu estudis oferts. (Vegeu el quadre III-65).

QUADRE III-61. LA UIB AL RÀNQUING DEL CENTRE DE CLASSIFICACIÓ UNIVERSITÀRIA MUNDIAL (CWUR) (RÀNQUING ENTRE LES MIL PRIMERES) (2014, 2017)

		Rang a Espanya	Rang Mundial	Puntuació agregada (educació, impacte...)
Posició al rànquing 2014	Universitat de Barcelona	1	120	50,17
	Universidad Complutense de Madrid	2	198	47,97
	Universitat Autònoma de Barcelona	3	254	46,99
	Universitat de les Illes Balears	24	714	44,63
	Universidad de la Corunya	40	937	44,35
Posició al rànquing 2017	Universitat de Barcelona	1	103	48,56
	Universitat Autònoma de Barcelona	2	229	45,24
	Universidad Complutense de Madrid	3	230	45,23
	Universitat de les Illes Balears	21	667	42,84
	Universidad de la Corunya	40	978	42,51

Font: Elaboració pròpia. <http://cwur.org/>.

QUADRE III-62. ALUMNAT UOC PER TIPUS DE TITULACIÓ I CURS ACADÈMIC

	2013/2014			2017/2018		
	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones
Total	1.904	962	942	2.542	1.176	1.366
Titulacions homologades LRU	387	173	214			
Graus EEES	1.243	661	582	1.517	771	746
Màsters universitaris	273	127	146	596	233	363
Doctorat	1	1				
Postgrau propi				136	65	71
Centre d'Idiomes Moderns				195	76	119
Altres				98	31	67

Font: UOC.

QUADRE III-63. ALUMNAT UOC DE NOVA INCORPORACIÓ PER TRAMS D'EDAT I CURS ACADÈMIC

	2013/2014			2017/2018		
	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones
Total	475	232	243	815	345	470
Menys de 25 anys	98	36	62	199	81	118
25 a 40 anys	284	151	133	453	182	271
41 a 60 anys	91	44	47	161	80	81
Més de 60 anys	2	1	1	2	2	0

Font: UOC.

QUADRE III-64. % ALUMNAT UOC DE NOVA INCORPORACIÓ I CURS ACADÈMIC

	2013/2014			2017/2018		
	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones
Total	100%	50,5%	49,5%	100%	46,3%	53,7%
Menys de 25 anys	10,6%	4,0%	6,6%	14,6%	6,0%	8,6%
25 a 40 anys	65,1%	34,0%	31,0%	58,2%	26,0%	32,1%
41 a 60 anys	23,9%	12,4%	11,5%	26,5%	13,7%	12,8%
Més de 60 anys	0,4%	0,1%	0,3%	0,7%	0,5%	0,2%

Font: UOC.

QUADRE III-65. ESTUDIS OFERTS PER LA UOC I CURS ACADÈMIC

	2013/2014	2017/2018
Total titulacions homologades LRU	19	0
Total graus EEES	15	15
Total màsters universitaris	28	41
Doctorat en societat de la informació i del coneixement	1	0
Total postgraus propis		10
Centre d'Idiomes Moderns		1
Total altres		5

Font: UOC.

Estudis a la UNED

Com a universitat pública a distància, la UNED està molt consolidada a les Illes Balears amb un volum d'alumnes que no ha deixat de créixer de manera lenta però continuada els darrers anys. (Vegeu el quadre III-66).

L'oferta formativa reglada s'ha mantingut els darrers anys i s'ha adaptat als nous currículums. Tot i això, s'ha de tenir present que la UNED ofereix gran quantitat de cursos de formació permanent i estudis de postgrau que es fan a distància. (Vegeu el quadre III-67).

Del curs 2012/13 al 2016/17 s'ha incrementat la quantitat d'alumnes matriculats a la UNED, però sobretot el que ha canviat és el tipus d'estudis que duen a terme els alumnes. (Vegeu els quadres III-68 i III-69).

Com es pot veure, es dona un increment gairebé en la totalitat d'estudis per Illes, tot i que l'augment en educació permanent és bastant significatiu.

Referent a les franges d'edat dels estudiants de la UNED, els alumnes, igual que a la UOC, solen ser de més edat que a les universitats presencials, tot i l'increment d'alumnes menors de 25 anys aquests darrers anys. (Vegeu el quadre III-70).

Estudis CESAG Comillas

Si bé és cert que el Centre d'Educació Superior Alberta Giménez té molta tradició a les nostres Illes, ja que va ser una de les primeres institucions d'educació superior per a la formació de mestres, des de fa tres

anys ha passat a ser associada a la Universitat Pontifícia de Comillas. Així, és la primera universitat privada a les Illes Balears.

La quantitat d'alumnes que trien aquesta opció no és gaire gran, tot i que sí que s'ofereixen estudis que no ofereix la UIB.

Tot i això, al curs 2016/17 encara hi havia alumnes que depenien de la UIB i d'altres que ja eren de la Universitat de Comillas. (Vegeu el quadre III-71).

A més el CESAG-Comillas ofereix formació en postgraus, així com els estudis de DECA, que capaciten per impartir l'assignatura de religió catòlica. (Vegeu quadre III-72).

Aquestes tres universitats complementen d'una manera o d'altra l'oferta formativa superior a les Illes Balears, juntament amb el Conservatori Superior de Música i l'Escola Oficial d'Idiomes. Es tracta d'una estructura a la qual la recerca bàsicament es fa a la UIB, que disposa d'una capacitat contrastada de recerca en tots els camps de la seva activitat. La docència es distribueix entre el conjunt de les ofertes. En el període considerat s'ha anat completant l'oferta de postgraus compartida entre la UIB i les altres universitats.

Al llarg d'aquest període es pot confirmar un doble procés d'adaptació als canvis que, d'una banda, suposava la reforma de l'Espai Europeu d'educació Superior i, de l'altra, de canvi per fer front a la crisi. Aquest segon procés es caracteritzà per la pèrdua de capacitats d'actuació en diversos nivells, per la reducció del finançament i la pèrdua d'una part del professorat i del personal d'administració i serveis.

La sortida del llarg període considerat permet mostrar una evolució favorable del conjunt del sistema, en què s'ha recuperat

finançament, dotacions i s'han mantingut els nivells de qualitat contrastada pels rànquings estatals i internacionals.

QUADRE III-66. EVOLUCIÓ D'ALUMNES DE LA UNED PER CURS (2012-2017)

	Total	Mallorca	Menorca	Eivissa i Formentera
2012/2013	13.993	43.446	1.105	1.473
2013/2014	14.483	11.847	1.121	1.515
2014/2015	14.770	12.079	1.139	1.552
2015/2016	14.927	12.207	1.151	1.569
2016/2017	15.226	12.460	1.182	1.584

Font: UNED.

QUADRE III-67. OFERTA FORMATIVA DE LA UNED PER CURS ACADÈMIC

	Oferta formativa 2012/2013	Oferta formativa 2016/2017
Accés 25 i 45 anys	1	1
Diplomatures	3	0
Llicenciatures	16	0
Enginyeries	7	0
Graus	27	27

Font: UNED.

QUADRE III-68. NOMBRE D'ESTUDIANTS A LA UNED AL CURS 2012/2013 PER ILLA I ESTUDIS

	Total	Mallorca	Menorca	Eivissa i Formentera
Total	13.993	11.415	1.105	1.473
Graus	3.828	3.138	285	405
Llicenciatures	426	338	33	55
Diplomatures	131	98	17	16
Enginyeries	35	27	3	5
Accés 25 i 45 anys	873	655	54	164
CUID	467	446	8	13
UNED Senior	43	43		
Formació contínua	32	32	-	-
Màsters oficials	124	113	3	8
Educació permanent	8.034	6.525	702	807

Font: UNED.

QUADRE III-69. NOMBRE D'ESTUDIANTS A LA UNED AL CURS 2016/2017 PER ILLA I ESTUDIS

	Total	Mallorca	Menorca	Eivissa i Formentera
Total	15.226	12.460	1.182	1.584
Graus	4003	3232	296	475
Accés	515	398	38	79
CUID	263	226	13	24
Màsters oficials	175	149	6	20
Educació permanent	10.270	8.455	829	986

Font: UNED.

QUADRE III-70A. PERCENTATGE D'ALUMNAT A LA UNED PER TRAMS D'EDAT, ESTUDIS I CURS ACADÈMIC

	2012/2013				2016/2017			
	<26	26-35	36-45	>45	<26	26-35	36-45	>45
Total estudis	9,29	40,48	33,65	16,58	11,62	35,09	30,65	22,64
Accés	3,8	65,04	28,85	2,29				
Accés 25					10,69	58,35	25,17	5,79
Llicenciatures, diplomatures i enginyeries	1,2	25,47	43,93	29,4				
Graus	11,51	38,53	32,89	17,07	11,74	32,15	31,34	24,77

Font: UNED.

QUADRE III-70B. MITJANA D'EDAT DE L'ALUMNAT A LA UNED PER ESTUDIS I CURS ACADÈMIC

	2012/2013			2016/2017		
	Total	Homes	Dones	Total	Homes	Dones
Total estudis	36,84	37,48	36,04	37,94	38,81	36,86
Accés 25	32,81	32,98	32,76	32,95	33,33	32,54
Accés 45	50,47	50,66	50,34	50,83	52	50,03
Llicenciatures, diplomatures i enginyeries	36,94	37,3	33,58			
Graus	36,58	37,3	36,54	38,33	39,41	37,06

Font: UNED.

QUADRE III-71. NOMBRE D'ESTUDIANTS DE GRAU A CSAG AL CURS 2016/2017 PER TIPUS DE GRAUS

	UIB	Comillas
Total	190	261
Grau en educació infantil	38	39
Grau d'educació primària	26	45
Doble grau en ed. infantil i primària	-	56
Grau en comunicació audiovisual	11	47
Grau en periodisme	19	27
Grau en publicitat i relacions públiques	37	-
Doble grau en periodisme i comunicació audiovisual	59	-
Grau en ciències de l'activitat física i de l'esport	-	47

Font: CSAG.

QUADRE III-72. NOMBRE D'ESTUDIANTS DE POSTGRAU DE CSAG AL CURS 2016/2017

	Total
Postgraus	40
Especialista en Evangelización Social Media	5
Experto Universitario en Dirección de Centros Escolares Concertados	35
Especialista en Dirección de Comunicación y Medios Digitales en la Empresa Turística	-
DECA 16/17 (en línia)	96

Font: CSAG.

Referències

AMER, J.; MIR, A. (2017). "Los procesos de implementación de los programas de mejora del aprendizaje y el rendimiento (PMAR). Perspectivas del profesorado, el alumnado y las familias." *REOP. Revista Española de Orientación y Psicopedagogía*, 28 (3), 133-150.

ARAMENDI, P.; VEGA, A.; BUJÁN, K. (2012). "Los programas de diversificación curricular y los programas de cualificación profesional inicial ¿una alternativa al fracaso escolar?" *Revista Española de Pedagogía*, 252, 237-256.

BALLESTER, LI. (2016). "Los retos sociales y educativos actuales de la escuela" (p. 85-104). MARCH, M.; ORTE, C. *La pedagogía social y la escuela. Los retos socioeducativos de la institución escolar en el siglo XXI*. Barcelona: Octaedro.

CONSELL ECONÒMIC I SOCIAL D'ESPANYA (2017). "Calidad de vida y cohesión social" (p. 490-713).

A *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral España 2016*. Madrid: Consejo Económico y Social de España.

IAQSE (2018a). "Avaluació de final d'etapa d'educació primària 2016/2017 Illes Balears (sisè curs)" (p. 5). Palma: Conselleria d'Educació i Universitat del Govern de les Illes Balears. Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears.

IAQSE (2018b). "La repetició escolar a l'educació primària: causes i efectes." Palma: Conselleria d'Educació i Universitat del Govern de les Illes Balears. Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears.

INSTITUT NACIONAL D'AVALUACIÓ EDUCATIVA (2017). *Panorama de la Educación. Indicadores de la OCDE 2017*. Madrid: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

LUZÓN, A.; PORTO, M.; TORRES, M.; RITACCO, M. (2009). "Buenas prácticas en los programas extraordinarios de atención a la diversidad en centros de educación secundaria. Una mirada desde la experiencia." *Profesorado. Revista de currículum y formación del profesorado*, 13(3), 217-238.

MINISTERI D'EDUCACIÓ, CULTURA I ESPORT (2018). *Datos y Cifras del Sistema Universitario Español. Curso 2015/2016*. Madrid: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

MINISTERI D'EDUCACIÓ, CULTURA I ESPORT (2018). *Estadísticas universitarias 2016-2017*. https://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/educacion/universitaria/estadisticas/alumnado/2016-2017_Rend.html

MINISTERI D'EDUCACIÓ, CULTURA I ESPORT (2017a). *Estadísticas de la educación. Enseñanzas no universitarias. Curso 2016-2017*. Madrid: Secretaría General Técnica. Subdirección General de Estadística y Estudios.

MINISTERI D'EDUCACIÓ, CULTURA I ESPORT (2017b). *Las cifras de la educación en España. Curso 2015-16*. Edició 2018. Madrid: Instituto Nacional de Evaluación Educativa.

MINISTERI D'EDUCACIÓ, CULTURA I ESPORT (2017c). *Estadística de estudiantes. Curso 2016-2017. Curso 2015/2016*. Madrid: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.

NAVARRO, R. (2006). "Los programas de diversificación curricular: ¿qué opinan los alumnos que los han cursado?" *Revista Española de Pedagogía*, 233, 123-142.

VALDELOMAR, I. (2010). "El profesorado de diversificación curricular. Orientaciones sobre formas de trabajo." Recuperat de: <http://creena.educacion.navarra.es>

UIB (2017). *Memòria del Pressupost 2018*. Palma: UIB.